ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช
Siriraj Palliative Care Center

เรื่องเล่าจากใจ

Siriraj Palliative Care Day 2014
Theme "Who Cares? We do!"
"ดูแลจากใจ ด้วยสายใยแห่งรัก"
วันที่ 15-17 ตุลาคม 2557
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

เรื่องเล่าจากใจ

ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช
Siriraj Palliative Care Center

ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช
Siriraj Palliative Care Center

เรื่องเล่าจากใจ

ที่ปรึกษา : ผศ.นพ.วิศิษฎ์ วามวาณิชย์

บรรณาธิการอำนวยการ : ผศ.พญ.กวิวัณณ์ วีรกุล
ผศ.นพ.รุ่งนิรันดร์ ประดิษฐสุวรรณ
พญ.ประณมาภรณ์ จันทร์ทอง
นพ.ศุภการ เตชัสอนันต์

รองบรรณาธิการอำนวยการ : พว. ดร.ยุวดี เกตสัมพันธ์
พว. วัฒนา กุลนาถศิริ

บรรณาธิการ : พว. สาลินี สมานะวณิชย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : พว. ราตรี ฉิมฉลอง

ISBN: 978-616-279-395-0

พิมพ์ครั้งที่ 1 : ตุลาคม 2557

จำนวนพิมพ์ : 800 เล่ม

ออกแบบปก : บริษัทต้นไทร ครีเอชั่น จำกัด

จัดพิมพ์โดย : คณะกรรมการดำเนินการ Palliative Care
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และศูนย์บริรักษ์ ศิริราช

พิมพ์ที่ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด
โทรศัพท์ 0-2881-9890

คำนิยม

เรื่องทุกเรื่องที่ผู้เขียนทุกท่านได้บรรจงรังสรรค์จากประสบการณ์ชีวิตที่ได้เกี่ยวข้องในการดูแลพยาบาลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ได้ถูกบรรจุลงในหนังสือล้วนมีคุณค่า เช่นเดียวกับชีวิตทุกชีวิตที่ถูกกล่าวถึงซึ่งมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เรื่องราวจากใจถึงใจที่ถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องแสดงให้เห็นความหมายของชีวิตและความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณที่มนุษย์พึงมีให้กันซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่กำลังประสบสถานการณ์เดียวกันและบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้การดูแลรักษาผู้ป่วยเหล่านี้ ขอชื่นชมและขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ร่วมกันทำสิ่งดีๆ เช่นนี้ให้เกิดขึ้นในสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์วิศิษฎ์ วามวาณิชย์
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช

คำนิยม

การดูแลผู้ป่วย palliative จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และทักษะเฉพาะ ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเดียวจากความรู้ที่ได้จากตำราหรือการเข้าชั้นเรียน การที่เรียนรู้จากเรื่องเล่าของผู้มีประสบการณ์ผ่านเรื่องเล่า เป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะเรื่องเล่ามีพลังอย่างมหาศาลในการสร้างอารมณ์ร่วมให้ผู้ฟังให้อยากติดตามและนำไปสู่การปฏิบัติด้วยตัวเอง ทำให้แบบอย่างที่ดีจากผู้เล่าผ่านการปฏิบัติของผู้ฟังเมื่อได้ดูแลผู้ป่วย Palliative care

ผู้คนใช้เรื่องเล่าบอกกล่าวสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในหัวของเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวงาน และทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่ผ่านมา เรื่องเล่าแต่ละเรื่องจึงเป็นเรื่องราวที่เป็นผลจากความสัมพันธ์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพันๆ ครั้ง จนทำให้เขาเข้าใจและแปลเป็นความหมายในชีวิต เรื่องเล่าจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะเรียนรู้จากผู้อื่นในเรื่องต่างๆ

หนังสือเรื่องเล่าจากใจเล่มนี้ เป็นการนำเอาประสบการณ์ของผู้เล่าแต่ละท่าน มาถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือโดยผ่านเรื่องเล่าที่บรรจงแต่งแต้มให้น่าติดตาม การได้เรียนรู้จากเรื่องเล่านี้ จะทำผู้อ่านได้ค้นพบความหมายที่ซ่อนอยู่ภายในของสิ่งที่กำลังพูด และทำให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ ค้นพบและสิ่งที่ต้องกระทำโดยตนเองเพื่อทำให้การดูแลผู้ป่วย Palliative ดีขึ้น

พว. ดร.ยุวดี เกตสัมพันธ์

รองหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ด้านบริการ

สารบัญ

หมอ	6
ขอบคุณ...หนังสือพิมพ์	10
ชีวิตที่เหลือ...ใครกำหนด	14
ชีวิตที่เลือกไม่ได้	19
ภารกิจที่ค้างคา	23
ก่อนสิ้นแสงสุดท้าย	28
3 วันไม่ 3 นาทีทำ	32
ใครคือ...ผู้พิพากษา	35
สมบัติชิ้นสุดท้ายของลูก	38
เพียงคำขอบคุณ	42
รสชาดที่ขาดหาย	46
ตัวตนที่แท้จริง	49
จดหมายถึงคนบนฟ้า	53
กำลังใจ	57
ในวันที่สูญเสีย แต่ไม่เสียศูนย์	60

หมอ

ภิญโญ ศรีวีระชัย

โรงพยาบาลอ่างทอง

เช้าวันนี้ เป็นอีกวันที่ผมตื่นขึ้นมาอย่างคนที่นอนไม่พอ เหนื่อยล้า เบื่อ เซ็ง ผมมักแอบคิดอยู่เสมอว่า โชคร้ายจังที่ต้องมาเป็นหมอ อาชีพที่ทำเพื่อคนอื่น แต่ไม่เคยทำเพื่อตัวเอง กิจวัตรประจำวันเดิมๆ เริ่มต้นขึ้น รีบอาบน้ำ รีบกินข้าว รีบเดินไปทำงาน ลงจากหอพัก ๒ ชั้น ขึ้นห้องผ่าตัดอีก ๓ ชั้น เมื่อยขาอยู่ไม่น้อย ผมเริ่มหายใจเร็วและแรง พยายามบอกตัวเองว่า หายใจเข้าลึกๆ หายใจออกยาวๆ

"หมอวิ่งขึ้นมาอีกแล้วเหรอคะ" พยาบาลส่งเสียงทักทาย ในขณะที่ผมกำลังพยายามกำหนดลมหายใจที่หอบอยู่

"ครับ การหายใจนี่ บางครั้งก็ลำบากเหมือนกันนะครับ" ผมรู้สึกเช่นนั้นจริงๆ จากนั้นจึงเดินเข้าห้องทำงาน และเริ่มดมยาสลบตามตารางการผ่าตัด ซึ่งเป็นงานประจำหลักของผม

"หมอคะ ที่หอผู้ป่วยหนักมีผู้ป่วยระยะสุดท้ายรอปรึกษาอยู่นะคะ"

"รับทราบครับ" งานการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองเป็นอีกงานหนึ่งที่ผมทำ ทั้งที่ไม่ใช่งานที่ต้องทำ ผมรับอาสาทำเองครับ เพราะอยากทำและรักที่จะทำ

ป้าเพียง ผู้ป่วยมะเร็งรังไข่ระยะที่ ๔ นอนอยู่บนเตียงพร้อมสายระโยงระยางจำนวนหนึ่ง แว๊บแรก ผมเห็นป้าเพียงเป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่ แต่เมื่อเข้าไปดูใกล้ๆ จึงรู้ว่าความใหญ่นั้นเกิดจากการบวมน้ำของทั้งหน้าอก ลำตัว ท้อง และแขนขา น้ำในร่างกายจำนวนมากนี้ยังส่งผลให้หายใจไม่ไหว จนต้องใช้เครื่องช่วยหายใจอยู่ตลอดเวลา

"คุณป้าครับ หมอมาดูแลคุณป้านะ" ผมเริ่มรายงานตัว ป้าเพียงพยักหน้าแสดงการรับรู้ โดยไม่ได้พูดอะไร เนื่องจากมีท่อขนาดใหญ่ในลำคอ

"ป้าเหนื่อยอยู่มั้ย" ผมตรวจสอบอาการ พร้อมค้นหาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย

"..." ไม่มีเสียงตอบ มีเพียงการพยักหน้าน้อยๆ

"แล้วหิวหรือเปล่าครับ" คราวนี้ป้าเพียงเอามือแตะที่ท้องเบาๆ แล้วยื่นสายที่ใส่อยู่ทางจมูกให้ผมดู เป็นการสื่อสารว่าได้รับอาหารผ่านทางนี้ ผมสอบถามอาการต่างๆ ต่ออีกสักพัก ป้าเพียงใช้ภาษาท่าทางแทนการพูดคุย จนผมเริ่มเห็นอาการเหนื่อยมากขึ้น จึงคิดว่าควรจะยุติการสนทนา

"พักผ่อนเถอะครับ หมอไม่กวนแล้ว ป้านอนหลับดีนะครับ"

ป้าเพียงส่ายหน้า ผมมองออกไปรอบๆ สิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยหนักดูไม่เอื้อสำหรับการพักผ่อนเอาเสียเลย

"แล้วป้าทำอะไรครับในเวลาที่นอนไม่หลับ" เสียงเครื่องช่วยหายใจตีลมเข้าพอดี ป้าเพียงทำปากบอกว่า "พุท" และตามมาด้วยคำว่า "โธ"

เช้าวันรุ่งขึ้น ผมตื่นขึ้นด้วยความงัวเงีย หลังจากการอยู่เวรอันหนักหน่วง โอ๊ย...ไม่มีความสุขเลย แม้ผมจะได้นอนในที่อันแสนสบาย แต่การนอนไม่พอเป็นทุกข์อย่างยิ่งจริงๆ ผมคิดถึงป้าเพียงขึ้นมา

ผมรีบอาบน้ำ กินข้าวอย่างทำเวลา รสชาติของอาหารก็สามารถสร้างความสุขเล็กๆน้อยๆขึ้นมาได้บ้าง ผมคิดถึงป้าเพียงเป็นครั้งที่สอง จากนั้น ผมจึงเดินลงและขึ้นบันไดไปห้องผ่าตัดเช่นเคย เมื่อยขาเริ่มหายใจเร็วและแรงเหมือนเดิม ผมได้ยินเสียง พุท-โธ และเสียงของเครื่องช่วยหายใจดังเข้ามาในหัว

ผมสัมผัสได้ถึงขนอันลุกชันขึ้นทั้งตัวและความรู้สึกที่สั่นสะท้านอยู่ภายใน ทำไมผมถึงโชคดีขนาดนี้ โชคดีที่วันนี้ผมยังนอนได้ กินได้ รู้รสอาหาร เดินได้ ไปไหนก็ได้ มีขาให้เมื่อย หายใจได้เอง ได้ตั้งแค่นี้แล้ว ยังไม่เพียงพอที่จะมีความสุขอีกหรือ

ทุกครั้งที่ผมนอน ยังมีคนที่ไม่ได้นอน...ทุกครั้งที่ผมกิน ยังมีคนที่ไม่ได้กิน...ทุกครั้งที่ผมรู้รส ยังมีคนที่ไม่รู้รส...ทุกครั้งที่ผมเดิน ยังมีคนที่ไม่ได้เดิน...และทุกครั้งที่ผมหายใจ ยังมีคนที่ทำไม่ได้ แม้แต่การหายใจ

ผมรีบวิ่งไปที่หอผู้ป่วยหนัก แต่ไม่มีโอกาสแล้วที่จะได้ขอบคุณป้าเพียง ผู้ป่วยที่ใช้ชีวิตสอนชีวิต สอนให้ผมได้พบคุณค่าในสิ่งที่มี และสัมผัสถึงความสุขตรงหน้าที่ได้แต่มองข้ามไป

ความเป็นหมอไม่ได้เป็นผู้ให้อย่างที่ผมเข้าใจเลย แท้จริงแล้วผมได้รับสิ่งต่างๆ มากมาย อาจมากกว่าที่ให้ไปซะอีก หมอไม่ใช่อาชีพที่โชคร้ายที่มีแต่ทำเพื่อผู้อื่น แต่เป็นงานที่โชคดีที่สุดที่ได้ทำเพื่อผู้อื่นแล้วยังได้กลับมาที่ตัวเองอีก งานที่มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง เรียนรู้สัจธรรมจากความจริงที่เกิดขึ้น และเรียนรู้ความเป็นธรรมดาที่เรามักจะมองข้ามไป

ขอบคุณป้าพียง ที่ทำให้ผมได้รับรู้ความหมายอันยิ่งใหญ่ของความเป็นหมอ และค้นพบคุณค่าของงานการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ผมรัก ขอบคุณมากจริงๆ ครับ.

ขอบคุณ...หนังสือพิมพ์

สุภิรัชต์ นิธิวิสุทธิ์
โรงพยาบาลยะลา

ขอบคุณพ่อแม่ที่ทำให้เราได้เกิดมา เรามักจะนึกถึงท่านเมื่อถึงวันพ่อหรือวันแม่เท่านั้นหรือ แต่ความเป็นจริงเราต้องนึกถึงท่านอยู่ตลอดเวลา ย้อนไปในวัยเด็กพ่อแม่คอยดูแลเอาใจใส่เราทุกๆ เรื่อง อบรมสั่งสอนทุกอย่าง จนเราได้มาเป็นเราในวันนี้ แล้วเราล่ะดูแลท่านดีหรือยัง

"พี่เจี๊ยบ ญาติไม่ยอมใส่สายให้อาหารทางสายยาง จะทำไงดี สงสารยายจัง" เสียงโทรศัพท์จากน้องสอาดในพื้นที่ธนวิถี โทรศัพท์มาปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยรายหนึ่ง เรื่องราวของคุณยายที่ป่วยเป็นโรคเส้นเลือดในสมองแตก มีลูกชายคนเล็กคอยดูแล

คุณยายนอนป่วยติดเตียงมา 2 ปีกว่าแล้ว เมื่อยามสบายดีคุณยายช่วยเหลือตัวเองได้ ทำทุกอย่างได้ด้วยตนเองเสมอ ไม่ต้องให้ใครคอยช่วย น้องสอาดเล่าให้ฟังว่าเมื่อสองปีก่อน เคยไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล แต่หลังกลับจากโรงพยาบาลคุณยายเดินไม่ได้ ลูกชายเสียใจมาก โกรธทุกคนที่ทำให้แม่เดินไม่ได้ รู้สึกว่าทำไมแม่จึงโชคร้าย ทำไม

ทำไม ทำไม ความรู้สึกต่างๆ ของลูกชายทำให้เขามีความคิดต่อต้านการดูแลของเจ้าหน้าที่ เมื่อน้องสอาดเข้าไปเยี่ยมก็จะได้รับแต่ความเฉยชา ถามคำตอบคำจากลูกชายและปฏิเสธความช่วยเหลือจากทีมสุขภาพทุกอย่าง สิ่งเดียวที่เขาต้องการคือ ให้แม่กลับเดินได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

เรื่องราวของคุณยาย ทำให้ฉันอยากจะลงไปเยี่ยมผู้ป่วยรายนี้ด้วยตนเองให้เร็วที่สุด จึงได้นัดกับน้องสอาดเพื่อลงเยี่ยม เมื่อไปถึงบ้านของคุณยาย ทางเข้าบ้านค่อนข้างแคบ ต้องเดินตามหลังกัน ไม่สามารถเดินสวนกันได้ บ้านคุณยายเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีซอยเล็กๆ ข้างบ้านอีกซอย ทำให้มีเสียงรถมอเตอร์ไซค์ขับผ่านไปมาเป็นระยะ ภาพแรกที่เห็น คือภาพคุณยายรูปร่างผอมแห้ง นอนหายใจแผ่วเบา เหมือนจะหยุดหายใจเป็นช่วงๆ ฉันกับน้องสอาดมองหน้ากันเป็นเชิงให้รู้ว่า "อาการของคุณยายหนักมากนะ" เมื่อพบลูกชาย เราแนะนำตัวให้ลูกชายทราบว่าเป็นทีมของธนวิถีและหน่วยประคับประคองจากโรงพยาบาลยะลา ลูกชายเงียบไม่พูดอะไร ในช่วงแรกลูกชายคุยกับพวกเราแบบถามคำตอบคำ แต่พอเวลาผ่านไป เขาคุยกับเรามากขึ้น เล่าเรื่องราวของแม่ด้วยน้ำเสียงราบเรียบ ดวงตามีน้ำตาเอ่อล้น และพยายามไม่ให้น้ำตาไหลออกมา

เขาเล่าให้เราฟังว่าหลังจากแม่เดินไม่ได้เขาดูแลแม่มาตลอด คอยป้อนข้าว ป้อนน้ำ อาบน้ำให้โดยอุ้มแม่ไปอาบน้ำที่ห้องน้ำทุกวัน

ไม่อยากอาบบนเตียงกลัวไม่สะอาด กลางคืนเวลานอน จะใช้หนังสือพิมพ์ปูไว้ที่เท้าของแม่ พอเล่าถึงตอนนี้พวกเราสงสัยว่าทำไมต้องปูที่เท้า ทำไมไม่ปูไว้ที่ก้นล่ะ เวลาแม่ถ่ายจะได้ไม่เปื้อนที่นอน

ลูกชายยิ้มเป็นยิ้มแรกและบอกกับพวกเราว่า “ผมไม่ได้ปูไว้กันเปื้อนหรอกหมอ ผมปูไว้ที่เท้าเพื่อให้เกิดเสียง เวลาแม่ขยับตัวผมจะได้ยินเสียงแม่ไง ถ้าได้ยินเสียงหนังสือพิมพ์ แสดงว่าแม่ยังไม่ตายยังขยับตัวได้ ช่วยผมได้เยอะเชียวนะ เจ้าหนังสือพิมพ์นี้ ต้องขอบคุณหนังสือพิมพ์เลยละ ที่คอยอยู่เป็นเพื่อนผม ถ้าไม่มีหนังสือพิมพ์ผมคงแย่ คงไม่ได้นอน บ้างครั้งผมงีบหลับ ก็ต้องตื่นเพราะได้ยินเสียงกรอบแกรบของหนังสือพิมพ์ ทำให้ตื่นมาดูแลแม่ต่อได้” ภายในบ้านมีสิ่งที่ลูกชายทำให้แม่อีกหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ใส่ยาของแม่โดยนำขวดน้ำมาตัดแล้วตอกติดไว้ที่ฝาบ้าน ทำไว้ 3 อัน เรียงกันจากบนลงล่าง “ผมไว้ใส่ยาให้แม่ ตอนที่แม่สบายดี ชั้นบนยาตอนเช้า ชั้นกลางยาตอนเที่ยง และชั้นล่างยาตอนเย็น พอผมกลับมาก็จะรู้ว่าแม่กินยาหรือยัง แต่ตอนนี้ทั้งหนังสือพิมพ์ และที่ใส่ยาคงไม่ต้องใช้แล้วเพราะแม่ไม่รู้เรื่องและไม่รู้สึกตัวแล้ว”

เขาพูดต่อด้วยว่า “ขอบคุณทุกๆ คนที่อยากช่วยผมกับแม่ ผมไม่อยากให้แม่ทรมาน ไม่อยากให้แม่เจ็บปวด อยากให้แม่หลับให้สบาย อยากให้แม่ไปอย่างสงบ ตอนนี้ผมทำใจได้เยอะแล้ว รอวันและเวลาเท่านั้น”หลังจากเราทราบความต้องการของลูกชาย เข้าใจถึง

ความต้องการของเขา จึงทำได้เพียงให้กำลังใจ คอยหมั่นมาเยี่ยมและให้คำแนะนำ น้องสอาดเล่าว่า ลูกชายพูดคุยมากขึ้นและพูดดีขึ้น คงเห็นความพยายามของพวกเราที่แวะเวียนดูแลเอาใจใส่แม่จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตซึ่งเป็นเวลาอีกไม่นาน

"ขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกคนนะครับ ที่ดูแลแม่ผมจนวาระสุดท้าย ท่านไปสงบแล้ว ผมให้อภัยทุกคน แม่จะได้ไม่ทุกข์ไปกับผม" น้องสอาดเล่าให้ฟังว่าลูกชายของคุณยายมาที่ศสม.ธนวิถี มาขอบคุณพร้อมน้อมนำพระมาให้บูชาคนละองค์ด้วย

ขอบคุณทุกคนที่ได้ดูแลผู้ป่วยร่วมกัน การหยุดฟังเขา จะทำให้เรารู้ถึงความต้องการที่แท้จริง นำสิ่งดีๆ มาปรับใช้ เราได้รับรู้ถึงความต้องการของเขา นำเรื่องราวมาเป็นบทเรียน เพื่อต่อยอดการดูแลผู้ป่วยรายอื่นต่อไป ขอบคุณจริงๆ

ชีวิตที่เหลือ...ใครกำหนด

จิตชญา บุญนันท์

โรงพยาบาลศิริราช

ฉันเป็นพยาบาลในหอผู้ป่วยศัลยกรรมที่มีผู้ป่วยมะเร็งหลายระบบเข้ามารับการรักษา แต่ละสาขาจะมีผู้ป่วยรอคิวผ่าตัดเป็นจำนวนมาก ทุกคนต่างทราบดีว่า การผ่าตัดเร่งด่วนเป็นสิ่งจำเป็นในผู้ป่วยมะเร็งระยะเริ่มต้น ผู้ป่วยจึงเข้ามารับการผ่าตัดและนอนพักรักษาตัวด้วยระยะเวลาอันจำกัด ฉันจึงไม่มีโอกาสมากนักในการดูแลผู้ป่วยแบบ "องค์รวม" หรือ "หัวใจของความเป็นมนุษย์" จนวันหนึ่งฉันได้ค้นพบว่า การดูแลผู้ป่วยด้วยจิตใจที่ปรารถนาดี เอาใจเขามาใส่ใจเรา รับรู้และเข้าถึงจิตใจผู้ป่วยอย่างแท้จริง จะทำให้เกิดความปีติ และเป็นความทรงจำที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง

22 สิงหาคม 2556 ฉันพบเธอเป็นครั้งแรก ผู้ป่วยหญิงร่างผอมเกร็งนอนหายใจเหนื่อยและเร็ว ต้องให้ออกซิเจน เธอเป็นโรคมะเร็งเต้านมระยะสุดท้าย มีไข้สูง และมีแผลที่เต้านมขนาดใหญ่ แพทย์รับเข้ารักษาแบบประคับประคอง ถ้าอาการดีขึ้นจะให้กลับบ้าน

4 วันต่อมา ผู้ป่วยอาการไม่ดีขึ้น อาจารย์เจ้าของไข้บอกต้องรอดูอาการอีก 2-3 วัน อาจจะให้กลับ ฉันเห็นสายตาที่แฝงไปด้วยความปรานีแต่ดูลำบากใจของอาจารย์ เนื่องจากทุกวันต้องเตรียมเตียงรับผู้ป่วยใหม่ตามนัด

6 วันต่อมา ฉันได้คุยกับ "หนึ่ง" ชายวัยรุ่นที่มานั่งเฝ้าผู้ป่วยเกือบทุกวัน หนึ่งเป็นลูกน้องสาวที่ผู้ป่วยเลี้ยงมาตั้งแต่เด็กและรับเป็นลูกบุญธรรม คำพูดและท่าทางกวนๆ ทำให้ดูเหมือนหนึ่งไม่น่าจะมีความรับผิดชอบ แต่หนึ่งทำงานเป็นอาสาสมัครร่วมกตัญญู และทำงานเวรเปลโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ตอนนี้หนึ่งต้องออกจากงานประจำตั้งแต่แม่ป่วย และยังต้องดูแลยายที่ไม่ค่อยแข็งแรงนัก ที่บ้านอยู่กัน 3 คน แม่ ลูก และยาย

10 วันต่อมา ผู้ป่วยมีเลือดออกในช่องท้อง เม็ดเลือดขาวต่ำต้องเจาะเลือด ให้น้ำเกลือให้เลือดหลายถุง แพทย์สั่งการรักษาเต็มที่ตามอาการแสดงและผลการตรวจที่พบ พยาบาลทำตามคำสั่งการรักษาเต็มที่เช่นกัน ฉันมองน้องพยาบาลที่พยายามควานหาเส้นผู้ป่วยครั้งแล้วครั้งเล่า ผู้ป่วยร้องปฏิเสธอยากกลับบ้าน และเริ่มเพ้อเรียกหาแม่ และหนึ่ง ฉันบอกให้น้องหยุดพัก และทำเท่าที่ทำได้ ฉันหันไปพูดปลอบโยนผู้ป่วย เธอสงบลง

14 วันต่อมา ผู้ป่วยเหนื่อย สับสน "เพ้อ" มากขึ้น ร้องโวยวายอยากกลับบ้าน อยากไปอยู่กับแม่ อยากกินต้มมะระที่แม่ทำ ฉันบอกว่า

รอให้อาการดีกว่านี้ค่อยกลับ อยู่นี่มีหมอพยาบาลดูแล ผู้ป่วยหันมาตวาดฉันเสียงดัง "ไม่เอาจะกลับ แม่ดูได้" และเป็นครั้งแรกที่ฉันได้ยินผู้ป่วยพูดว่า "อยากกลับไปตายบ้าน"

15 วันต่อมา แพทย์นัดคุยอาการกับญาติ ฉันได้พบแม่ผู้ป่วยหญิงชราร่างท้วมเดินลำบาก ยายบอกเหนื่อย ปวดเข่าเพราะต้องนั่งรถตุ๊กๆ มาไกล หนึ่งกับยายทราบจากหมอว่าผู้ป่วยอาการทรุดลง และอาจถึงแก่ชีวิตได้ ฉันไม่เห็นน้ำตายายสักหยด แต่ยายเอามือปาดน้ำตาและพร่ำพูด "ทำไมลูกต้องตายก่อนแม่" ยายคงร้องไห้มามาก มากจนวันนี้ไม่มีน้ำตาจะไหล วันรุ่งขึ้นญาติผู้ป่วยมาเยี่ยมหลายคน ทุกคนมาให้กำลังใจ ผู้ป่วยดีใจพยายามบอกกับทุกคนว่า "อยากกลับบ้าน" ฉันมองเห็นแววตาเด็ดเดี่ยวเต็มไปด้วยความมุ่งมั่นของผู้ป่วย

17 วันต่อมา ทีมแพทย์ พยาบาลจากศูนย์บริรักษ์ เข้าร่วมวางแผนการดูแลกับหนึ่ง ผู้ป่วยยังเหนื่อยมากเอาออกซิเจนออกไม่ได้ควรได้รับยาแก้ปวดที่เพียงพอ รอดูอาการต่ออีก 2 วัน ถ้าดีขึ้นเอาออกซิเจนไปให้ที่บ้านได้ หรือเอาออกได้ และญาติพร้อมก็สามารถรับกลับบ้านได้ หนึ่งบอกไม่มีคนดูแล ตัวเองต้องออกไปหาเงินขอไปปรึกษายายก่อน

ระหว่างรอคำตอบพวกเราช่วยกันวางแผนจำหน่ายและติดต่อศูนย์สาธารณสุขใกล้บ้านให้ช่วยดูแลต่อเนื่อง ติดต่อสังคมสงเคราะห์หาที่นอนให้ผู้ป่วย และแนะนำให้หนึ่งจัดเตรียมที่บ้านให้เรียบร้อย

๙ กันยายน 2556 ฉันเห็น "ยาย" เดินเข้าประตูมาแต่ไกล ทันทีที่เห็นฉัน ยายรีบบอก "หมอ ไม่เอาหรอกนะ ให้น้อยมันอยู่นี่แหละ หนึ่งมันหนีไปแล้ว ไม่กลับมานอนบ้าน" ยายพูดไปหอบไป ฉันยิ้มใจเย็นต้อนรับ จูงมือยายมานั่งพักให้หายเหนื่อย ยายระบายความรู้สึกพูดถึงความยากลำบาก และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นถ้าต้องเอาผู้ป่วยกลับบ้าน ฉันรับฟังอย่างตั้งใจก่อนบอกยายว่า "ตอนนี้คนไข้หายใจเองได้ไม่ต้องใช้ออกซิเจนแล้ว บ่นอยากกลับบ้านไปเจอแม่ ไปกินต้มมะระที่แม่ทำทุกวัน และบอกว่าจะกลับไปตายที่บ้าน นี่เป็นความตั้งใจขณะที่ผู้ป่วยยังมีสติอยู่ พยาบาลไม่รู้หรอกนะว่าลูกยายจะเสียชีวิตเมื่อไร แต่พยาบาลรับรู้ได้ว่าถ้าเขาต้องตายที่อื่นไม่ใช่ที่บ้าน ไม่ได้เห็นหน้าแม่ก่อนตาย เขาคงไปอย่างไม่สงบ"

ยายนิ่งฟังอย่างตั้งใจ ท่าทางร้อนรนขณะเดินเข้ามาหายเป็นปลิดทิ้ง ฉันเห็นคำตอบของยายจากสีหน้าที่แสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นแม่ สิ่งสุดท้ายที่จะทำให้ลูกได้ก่อนลูกจะจากไป ฉันรับปากว่าจะตามหนึ่งให้เพราะเชื่อว่า หนึ่งไม่ได้ตั้งใจจะหนีไปไหน และให้ข้อมูลว่าจะมีพยาบาลไปเยี่ยมบ้าน ช่วยทำแผลให้ ถ้าคนไข้อาการแย่ลงยายไม่ต้องตกใจเพราะอาจเป็นวาระสุดท้ายของเขาจริงๆ

เช้าวันต่อมา ฉันได้ข่าวจากพยาบาลศูนย์บริรักษ์ว่าผู้ป่วยเสียชีวิตในวันรุ่งขึ้นหลังออกจากโรงพยาบาลตอนเย็นวันนั้น ผู้ป่วยมีสติและรับรู้ตลอดเวลาว่าได้กลับบ้าน หนึ่งไม่ได้หนีไปไหนแต่รอแม่ที่บ้าน

ยายบอก "น้อยมันดีใจได้กลับบ้านไปตายที่บ้าน ไม่ต้องทรมานอีก หมดเวรหมดกรรมเสียที" ก่อนเสียชีวิตผู้ป่วยได้ขออโหสิกรรมในเรื่องต่างๆ ที่ได้ทำกับยาย และหนึ่ง ก่อนจากไปอย่างสงบ

ประสบการณ์ที่มีค่าครั้งนี้ทำให้ฉันทราบว่าการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง ถ้าวันนั้นฉันไม่มั่นใจ โอนอ่อนไปตามความรู้สึกของผู้ร่วมงานบางคนที่เห็นว่าผู้ป่วยไม่พร้อมที่จะกลับบ้าน หรือสงสารยายจนไม่ยอมรับรู้ และถ่ายทอดความรู้สึก ความต้องการของผู้ป่วยออกมา ฉันคงไม่ได้ทำสิ่งสุดท้ายในชีวิตที่ผู้ป่วยปรารถนาได้ ชีวิตที่เหลือใครควรกำหนด... นอกจากเจ้าของชีวิตและผู้ให้กำเนิดชีวิตนั้น

ชีวิตที่เลือกไม่ได้

อรทัย ศิลป์ประกอบ

วิกฤตทารกแรกเกิด โรงพยาบาลปทุมธานี

การทำงานในโรงพยาบาล ผู้คนทั่วไปอาจเห็นแต่ความทุกข์และความเจ็บปวดจากโรคทางกาย ของผู้คนที่ได้ประสบทุกวัน หลายเหตุการณ์ยังคงติดตรึงในห้วงคำนึง ทำให้อดที่จะหยุดคิดต่อไม่ได้ โดยเฉพาะการได้มีโอกาสสัมผัสกับความทุกข์ของผู้หญิงที่ชื่อ "พิณ" ทำให้เราเรียนรู้ว่าเรามิอาจนำสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้าไปตัดสินคุณค่าใครต่อใครได้..

เรื่องราวเกิดขึ้นในวันหนึ่งที่หน่วยวิกฤตทารกแรกเกิดซึ่งได้รับย้ายทารกเข้ารับการรักษา เมื่อแรกเห็น..เราถึงกับร่ำไห้กับสังขารอันยับเยินของทารกน้อย "ยิ่งกว่ารถปะผุทั้งคัน" โอ้หนอ... คงเจ็บปวดทุกข์ทรมานมากตั้งแต่อยู่ในถุงน้ำคร่ำของท้องแม่ จึงได้ลืมตาออกมาดูโลกด้วยสังขารเช่นนี้ ได้ประวัติมาว่าแม่ชื่อพิณ กินยาเพื่อพยายามขับเด็กออกถึง 3 ครั้งแต่ไม่สำเร็จ เศร้าใจเหลือเกินกับภาพที่เห็นตรงหน้า เราจึงแผ่เมตตาให้เพราะทารกน้อยคงอยู่ดูโลกได้ไม่เกินสามวัน

ผ่านไปแล้ว 1 วัน ไม่มีวี่แววของแม่เด็กมาดูลูก เรารู้สึกโกรธมากทำไมแม่ไม่มากอดลูกก่อนตายสักครั้งเพื่อที่ทารกจะได้ไม่จากไปด้วย

ความว้าเหว่ ใจนึกอยากเห็นหน้าแม่เด็กใจร้ายคนนั้น เมื่อคิดได้เช่นนี้ สองเท้าก็พาตัวเองไปที่หน่วยสูติกรรม ด้วยความมุ่งมั่นที่จะไปทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิเด็ก พร้อมพกพาอารมณ์ที่โกธรเคืองแม่เด็กไปด้วย เมื่อก้าวมาถึงเตียงของผู้หญิงที่ชื่อพิณ เราถึงกับชะงักไปกับภาพที่เห็นช่างไม่ต่างกับสภาพของทารกที่เราเพิ่งจากมา พิณหญิงผู้เป็นแม่.. นอนหายใจแผ่ว ร่างดูไร้ชีวิตและจิตวิญญาณ อ่อนล้า และซีดเซียว ดวงตามีรอยน้ำตาที่แห้งผาก เมื่อเราเริ่มบทสนทนา พิณก็ได้แต่ก้มหน้า ไม่ตอบคำถามใดๆ บรรยากาศที่ข้างเตียงของเธอนั้น ช่างแตกต่างราวฟ้ากับดิน เมื่อเตียงข้าง ๆ เต็มไปด้วยครอบครัวและญาติห้อมล้อมเพื่อร่วมชื่นชมกับชีวิตใหม่ที่กำเนิดขึ้น..

เราจึงตระหนักได้ด้วยสัญชาตญาณพยาบาลว่า วันนี้เราต้องช่วยกู้ชีวิตและจิตใจของผู้เป็นแม่กลับคืนมาก่อน เพื่อให้พิณได้ใช้ความเป็นแม่ส่งทารกน้อยให้ไปจากโลกนี้ได้อย่างสงบสุข เราเริ่มบทสนทนาด้วยการแนะนำตัวเอง พิณก็เอาแต่ก้มหน้าไม่ยอมคุยด้วย เราจึงเริ่มสัมผัสที่แขนของพิณเบา ๆ ตามด้วยน้ำเสียงอันอ่อนโยน เพื่อเล่าอาการและการดูแลทารกน้อย ได้ผลพิณเริ่มมีการตอบสนองต่อสัมพันธภาพที่เราพยายามสร้างมากขึ้น เราบอกกับพิณว่า ไม่มีแม่คนไหนอยากทำไม่ดีกับลูกของตัวเอง เราอยากรับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับเธอ เมื่อเรามีท่าทีรับฟังเรื่องราวของเธอ เธอจึงนิ่งเงียบอยู่พักใหญ่ แล้วก็เริ่มร้องไห้ บอกว่าเธอไม่กล้าไปดูลูก เพราะเธอเป็นคนทำไม่ดีกับลูกเอง ยิ่งเห็นลูก..ก็ยิ่งรู้สึกผิด...

พิณเล่าเรื่องให้เราฟังด้วยน้ำตา เรื่องราวของเธอพรั่งพรูออกมาอย่างหยุดไม่อยู่ เธอมีอาชีพรับจ้างทั่วไป อยู่กินกับสามี ซึ่งมีอาชีพรับจ้างเช่นกัน มีลูกกำลังอยู่ในวัยเรียน 2 คน ครอบครัวมีรายได้ไม่พอใช้จ่าย พิณคุมกำเนิดด้วยการกินยา จำได้ว่าไม่ได้ลืมกินยา แต่ไม่รู้ทำไมถึงตั้งท้องได้ เมื่อรู้ว่าท้องก็กังวลเพราะครอบครัวมีปัญหาการเงินอยู่แล้ว พอคุยกับสามีเขาก็บอกว่าต้องทำแท้งเพราะไม่รู้จะเลี้ยงดูกันอย่างไร พิณจึงตัดสินใจกินยาขับ ครั้งแรกไม่ออก จึงล้มเลิกความคิดจะทำแท้ง และคิดว่าเด็กในท้องอยากมาเกิดเป็นลูกของเธอ แต่สามีไม่ยอมบอกว่าถ้าไม่ทำแท้งจะเลิกกัน พิณจำใจต้องไปทำแท้งอีก ครั้งที่สองก็ไม่ออก เธอล้มเลิกความคิดที่จะทำแท้งแล้ว แต่สามีบอกว่าถ้าไม่ทำอีก จะไปมีแฟนใหม่และไม่อยู่ด้วย พิณต้องจำยอมทำแท้งครั้งที่สามเพื่อไม่ให้ครอบครัวต้องล่มสลาย การทำแท้งครั้งที่สามไม่ประสบผล และติดตามมาด้วยการละทิ้งครอบครัวของสามีปล่อยให้พิณกับลูก 2 คน และอีก 1 ชีวิตในท้องต้องเผชิญชะตากรรมเพียงลำพัง หลังจากคลอดลูก สภาพทารกที่เห็นทำให้พิณรู้สึกผิดมากเสียจน ไม่สามารถทนดูลูกได้ เพราะรู้ว่าตัวเธอนั่นเองที่ทำให้ทารกน้อยมีสภาพเช่นนี้

เรื่องราวชีวิตจริงของพิณ ทำให้เราก็รู้สึกมึนตึ๊บไปหมด แต่เมื่อตั้งสติได้.. เราเริ่มเปลี่ยนความคิดใหม่ ทารกน้อยกำลังเข้าสู่ระยะสุดท้ายของชีวิตแล้ว แต่หากชีวิตที่เหลืออยู่ของพิณต้องตอกย้ำและตีตราตัวเองว่าเป็นผู้ทำให้ลูกเป็นเช่นนี้ สิ่งนี้เป็นความทุกข์ทรมานที่ทำร้ายพิณจนไม่มี

หน้ามาพบลูกได้ นี่คือความทุกข์ทับถมใจทำให้เธอมีสภาพที่เห็น ดังนั้น จากความคิดที่เคยขัดเคืองได้กลับกลายเป็นการย้อนคิดได้ว่า เราไม่ควรด่วนตัดสินคุณค่าของคน การได้รับฟังเรื่องราวของพิณด้วยความสงบ เข้าใจ และยอมรับ ทำให้เราสัมผัสความเป็นมนุษย์ของกันและกันได้ทันที การไปพบพิณในวันนั้น เราจึงบอกว่าเราเข้าใจและเห็นใจเธอมาก เราเข้าใจสถานการณ์และการตัดสินใจของเธอ ส่วนเรื่องลูกเราจะดูแลให้อย่างดีจนถึงวาระสุดท้าย เพราะเขาจะอยู่ได้อีกไม่นาน เราแนะนำว่าอยากให้พิณไปหาลูกเพื่อกล่าวลา ขอโทษต่อสิ่งเกิดขึ้น เพื่อที่จะลดความทุกข์ในใจของเธอได้บ้าง

เช้าวันรุ่งขึ้น พิณมาที่หน่วยวิกฤตทารกแรกเกิดพร้อมกับลูกสาวคนโตเพื่อเยี่ยมน้อง เราห่อผ้าคลุมตัวให้ทารกอย่างมิดชิด เพื่อให้พิณเห็นแต่ความน่ารักของทารกที่หน้าตาจิ้มลิ้ม เรานั่งอยู่เป็นเพื่อนเธอช่วยดูแลให้เธอได้อุ้มลูกแนบไว้ที่อก เปิดโอกาสให้พิณได้ประซิบคำขอโทษลูก ภาพแม่ลูกที่ห้องทารกแรกเกิด เป็นภาพที่จับใจเรายิ่งนัก เราได้แต่หวังว่าพิณจะให้อภัยตัวเองได้ เพื่อที่จะมีแรงใจในการสู้ชีวิตเพียงลำพังกับลูกน้อยทั้ง 2 คนต่อไป

ท่ามกลางความวุ่นวายของผู้ป่วยจำนวนมากที่โรงพยาบาลปทุมธานีในวันนี้ เราได้รับรู้ถึงความสุขเล็กๆที่ซ่อนเร้นภายใต้รอยยิ้มทั้งน้ำตาของผู้หญิงที่ชื่อพิณคนนี้.....

ภารกิจที่ค้างคา

พรทิพย์ สุขปักษา

หอผู้ป่วยนรีเวช โรงพยาบาลหาดใหญ่

สัญญาณล่วงหน้าของความตายที่มาจากคำวินิจฉัยของแพทย์นั้นไม่ควรที่จะถูกมองว่าเป็นข่าวร้ายของชีวิตแต่เพียงสถานเดียว เพราะนี่คือสัญญาณบอกเหตุเพื่อการเริ่มต้นเตรียมความพร้อมสำหรับกิจกรรมที่ต้องสะสางและการล่ำลา ข่าวร้ายคือโอกาสของการเริ่มต้นภารกิจด้วยความไม่ประมาท มีเวลาสำหรับการตั้งรับเพื่อตั้งสติ และจัดลำดับความสำคัญในงานที่จะต้องทำ

"พี่อาการของป้าเจิมลุกลามไปเร็วมากเลยนะ แต่แกยังดูดีจัง" แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านมะเร็งนรีเวชผู้ดูแลป้าเจิมบอกกับฉันในเช้าวันหนึ่งหลังการตรวจเยี่ยมผู้ป่วยเสร็จ...ไปเร็วหมายความว่าอย่างไรคะคุณหมอ... ฉันถามกลับด้วยความสงสัย ในใจรู้สึกตกใจและกังวลใจ "ถ้าอาการป้าเจิมเป็นเหมือนที่หมอสงสัย ภายในอาทิตย์นี้คนไข้จะแย่ ต้องรีบส่งตัวไปฉายแสงที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ด่วน" ทำเอาฉันยิ่งตกใจมากขึ้นไปอีก ก็ป้าเจิมยังดูดีๆอยู่ เพียงแต่อ่อนเพลียกินไม่ค่อยได้เหนื่อยเป็นบางช่วงเท่านั้นเอง แล้วจะแย่ภายในอาทิตย์นี้ได้อย่างไร ฉันยังคลางแคลงใจไม่หาย

ป้าเจิมวัย 61 ปี ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคมะเร็งรังไข่เมื่อกลางปี 2555 รักษาด้วยการผ่าตัด ต่อด้วยการให้ยาเคมีบำบัด ป้าเจิมจึงเป็นแขกประจำของหอผู้ป่วยนรีเวชของฉัน เจ้าหน้าที่ทุกคนสนิทสนมกับป้าเหมือนญาติคนหนึ่ง ทุกครั้งที่มารับยาเคมีบำบัดจะมีสามีของป้าที่มีอายุ 70 กว่าปีมาเฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิดทุกครั้งจนเป็นที่ชื่นชมของพวกเรา โดยเราก็ลืมไปเลยว่าป้าเจิมยังมีลูกชายอีกคนหนึ่ง ที่ป้าเจิมเคยบอกเราว่าลูกชายอยู่ที่สงขลา หมายถึงอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา แต่ไม่เคยมาเยี่ยมป้าเลยทำให้ไม่เป็นที่รู้จักของพวกเรา

ครั้งนี้ป้าเจิมมาด้วยอาการอ่อนเพลีย กินไม่ได้ เหนื่อยบ่อยขึ้น แต่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทุกอย่าง ฉันคิดว่าอาการแบบนี้อีกสองสามวันก็คงได้กลับบ้านเหมือนครั้งก่อนๆ จนกระทั่งหมอบอกว่าอาการป้าแย่ลง ฉันจึงคิดทันทีว่าจะทำอย่างไรดีจะพูดกับป้าเจิมอย่างไร

วันรุ่งขึ้นฉันมีโอกาสไปทำกิจกรรมการพยาบาลให้ป้าเจิม ฉันคิดว่าเป็นไรเป็นกันลองดูซิว่าป้าคิดอย่างไร “เป็นอย่างไรบ้างคะป้าวันนี้” “ไม่รู้เมื่อไหร่จะหายเสียที” ป้าเจิมตอบฉันพร้อมกับยิ้มน้อยๆ ฉันยิ้มรับพร้อมสัมผัสมือป้าเบาๆ พร้อมพูดหยั่งเชิงดู “แล้วถ้าไม่หายล่ะจะทำอย่างไร” ป้าเจิมตอบฉันด้วยเสียงแผ่วเบาว่า “ถ้าไม่หายก็ตายแหละ แต่ขอเวลาอีกสักหน่อยก่อนเถอะ” ป้าเจิมพูดเหมือนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือขอให้มีปฏิหาริย์กับชีวิต ฉันไม่รู้จะพูดต่ออย่างไรดีด้วยความที่มีประสบการณ์น้อย การพูดคุยของฉันกับป้าเจิมในวันนั้นจึงจบลงแค่การปลอบใจ โดยที่ฉันไม่ได้เจาะลึกอะไรลงไปเลย

อาการของป้าเจิมในตอนนี้มีวิธีการฉายแสงเท่านั้นที่จะช่วยประคับประคองชีวิตไว้ได้ แต่ลูกชายของป้าเจิมที่ฉันไม่เคยเห็นหรือรู้จักเลยนั้น ได้บอกว่าไม่ให้ป้าเจิมฉายแสงอย่างเด็ดขาด เพราะกลัวว่าหากฉายแสงแล้วจะรักษาวิธีอื่นไม่ได้ผลอีกเลย ฉันจึงนัดลูกชายมาพบแพทย์เพื่อวางแผนการรักษากัน แต่โชคชะตาของป้าเจิมเหมือนโดนกำหนดมาแล้ว ในกลางดึกคืนนั้นเองป้าเจิมมีอาการทรุดลงจนต้องได้รับการช่วยชีวิตกันอย่างเต็มที่ ทั้งสองท่อสามสายถูกสอดใส่เข้าไปในตัวของป้าเจิมโดยที่ป้าเจิมและญาติไม่มีโอกาสได้ทันตั้งตัวและได้คิดไว้ล่วงหน้า ฉันคิดในใจว่ามันช่างเป็นการเพิ่มความทุกข์ทรมานให้ป้าอย่างมหาศาล ในวาระสุดท้ายของชีวิตผู้ป่วยควรจะได้จากไปอย่างสงบไม่เจ็บปวดโดยที่ไม่จำเป็น ได้อยู่ท่ามกลางลูกหลานญาติพี่น้องที่คอยเป็นกำลังใจให้ก้าวผ่านวินาทีสุดท้ายไปด้วยความรู้สึกที่งดงาม แต่ทำอย่างไรได้ล่ะในเมื่อภารกิจที่ฉันจะต้องทำ ฉันยังทำไม่เสร็จ ฉันยังไม่ได้พูดคุยถึงการเจ็บป่วยที่อยู่ในระยะสุดท้ายให้ป้าเจิมและครอบครัวได้ทราบเพื่อวางแผนร่วมกัน แล้วฉันก็นึกถึงลูกชายที่นัดให้มาพบแพทย์จึงได้ถามหาจากสามีป้าเจิม คำตอบที่ได้รับทำเอาฉันอึ้งไปทีเดียว “ลูกชายอยู่ในเรือนจำจังหวัดสงขลา” มันไม่ใช่แค่ภารกิจที่ไม่สำเร็จแต่มันเป็นภารกิจที่ล้มเหลวต่างหากล่ะ

ฉันดูแลป้าเจิมเปรียบเสมือนญาติคนหนึ่งแต่ฉันไม่เคยทราบเลยว่าวิถีชีวิตของลูกชายป้าเจิมเป็นอย่างไร ป้าเจิมนอนไม่รู้สึกตัวใส่ทั้ง

ท่อและสาย สามีและญาติๆ ได้รับทราบอาการจากแพทย์จึงแสดงเจตนาที่จะพาป้าเจิมกลับบ้านไม่อยากให้ป้าเจิมต้องทุกข์ทรมานต่อไปอีก เพราะที่ผ่านมาป้าเจิมต้องทนทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจมามากพอแล้ว ซึ่งทางทีมแพทย์ก็ไม่ขัดข้องที่ญาติตัดสินใจอย่างนั้น

หลังป้าเจิมจากไป แต่ชื่อของป้าเจิมก็ยังวนเวียนอยู่ในความคิดของฉันอยู่ตลอดเวลา ป้าจากไปอย่างที่มีสิ่งที่ค้างคาใจคือไม่มีโอกาสได้ล่ำลา ได้เห็นหน้าตาลูกชายอันเป็นที่รักอีกสักครั้งเป็นครั้งสุดท้าย ส่วนฉันก็มีภารกิจค้างคาคือควรจะดูแลเตรียมตัวเตรียมใจของป้าเจิมและครอบครัวได้ดีกว่านี้ มันเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าที่สุดในชีวิตการเป็นพยาบาลของฉัน จงอย่าประมาทกับชีวิต และอย่าคิดว่ายังมีเวลาอีกประเดี๋ยวแล้วค่อยทำก็ได้ เพราะเวลาที่ผ่านไปแล้วไม่สามารถเรียกกลับคืน ควรทำทันที

"หนูขอโทษนะคะป้า หนูมีโอกาสทำในสิ่งที่ดีกว่านี้ให้ป้าได้ แต่หนูทำไม่สำเร็จ หนูสัญญาว่าภารกิจที่ค้างคานี้ หนูจะไม่ให้เกิดกับผู้ป่วยรายอื่นๆ ที่หนูมีโอกาสได้ดูแล" ฉันจะทำให้บทเรียนนี้ของฉันได้รับถ่ายทอดไปสู่ทีมผู้ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายให้มากที่สุด

ก่อนสิ้นแสงสุดท้าย

ประไพ บุญมรกต
โรงพยาบาลหาดใหญ่

ชีวิตคนเราเกิดมาพร้อมกับความตาย เพียงแต่ความตายจะเกิดขึ้นเมื่อไรไม่มีใครรู้ เราเดินทางเข้าใกล้ความตายทุกวัน บางคนมีเวลาอยู่ได้ยาวนาน แต่บางคนอยู่ได้แค่เวลาสั้นๆ หากเราสามารถรู้ถึงจำนวนระยะเวลาที่จะเดินสู่ปลายทางได้...เราจะได้ทำให้ทุกก้าวย่างที่ผ่านไปนั้นเป็นช่วงเวลาที่ไม่เจ็บปวดหรือทุกข์ทรมาน แต่กลับอบอวลไปด้วยความรักความอบอุ่นที่เราทุกคนพึงมอบและปฏิบัติให้กันและกัน...ก่อนสิ้นแสงสุดท้าย...จนเขาก้าวผ่านสู่ชีวิตใหม่ด้วยจิตใจที่มั่นคง...ไม่ว่าเขาจะมีฐานะเป็นอย่างไร

ปัจจุบันเราต้องยอมรับว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญก้าวหน้าไปมากเหลือเกิน แต่สิ่งที่เทคโนโลยีทดแทนไม่ได้คือความใส่ใจความเอื้ออาทรของผู้ดูแล ความตายเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เป็นข้อจำกัดทางการแพทย์ในการเยียวยารักษาโรค เฉกเช่นเดียวกับชีวิตของน้องเตย...สาวน้อยวัย 18 ปีกำลังเรียน ปวช. ปี 2 เธอเป็นศูนย์รวมความรักของทุกคน เพราะเธอเป็นลูกและหลานคนเดียวของครอบครัว

โดยที่แม่แยกกับพ่อตั้งแต่น้องเตยยังเล็กๆ น้องเตยจึงเป็นที่รักของทุกคน น้องเตยจะสนิทสนมกับคุณยายมากกว่าแม่ เพราะคุณแม่ต้องทำงาน

ในท่ามกลางสรรพสิ่งและชีวิตที่ดำเนินไปด้วยความสุข วันหนึ่งในต้นเดือนธันวาคม 2553 น้องเตยมาถอนฟันแล้วปรากฏว่าเลือดไหลไม่หยุด และนั่นคือที่มาของข่าวร้ายว่าน้องเตยเป็น Aplastic anemia โรคร้ายชนิดที่รักษายาก เหมือนสายฟ้าฟาดลงกลางดวงใจของครอบครัว แม่และยายแทบล้มทั้งยืน แม่ร้องไห้จนไม่มีน้ำตาจะไหล การรักษาที่พอจะได้ผลก็คือการเปลี่ยนถ่ายไขกระดูก แม่กับน้องเตยจึงเดินทางจากหาดใหญ่สู่กรุงเทพฯเมืองศิวิไลซ์ที่มีความพร้อมทุกอย่างรวมทั้งการแพทย์ที่ทันสมัย แต่มันเป็นความลำบากและทุกข์ทรมานใจของชาวต่างจังหวัด... ไกลและโดดเดี่ยวไร้ญาติ...ด้วยน้องเตยเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่จึงไม่สามารถหา Donor ได้ ญาติพี่น้องก็ไม่สามารถให้ได้

อนิจจา...แม่กับน้องเตยกลับไปหาดใหญ่ด้วยหัวใจสลาย แต่น้องเตยก็ไม่เคยหมดหวังและท้อถอย น้องเตยมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงและเด็ดเดี่ยวตั้งใจรักษาและต่อสู้กับโรคร้ายด้วยความอดทน ได้ยาเคมีบำบัดครั้งแรกน้องมีอาการแทรกซ้อนจนแทบเอาตัวไม่รอด จึงต้องเปลี่ยนมาเป็นยากินน้องเตยต้องมารับเลือดและเกล็ดเลือดทุก 3 สัปดาห์ เมื่อไหร่ที่น้องเกล็ดเลือดต่ำ น้องจะเหนื่อย อยู่ไม่ได้... ใจแม่ก็จะขาดไปด้วย ต้องมาโรงพยาบาลก่อนวันนัดอยู่บ่อยๆ

ชีวิตน้องเตยเหมือนแขวนอยู่บนเส้นด้าย วนเวียนระหว่างบ้านและโรงพยาบาลตลอดปีที่ผ่านมา ต้องหยุดการเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่น้องเตยไม่ต้องการเลย ด้วยความมีอัธยาศัยดี มีความเกรงใจผู้อื่น จึงเป็นที่รู้จักรักใคร่ของเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงพยาบาล ทำให้น้องเตย มักได้สิทธิพิเศษอยู่บ่อยๆ โดยไม่ต้องร้องขอ "ไม่เป็นไรค่ะ" เป็นประโยคที่ติดปากน้องอยู่ตลอดเวลาเพราะ น้องจะเกรงใจทุกคน

ฉันถูกตามไปดูแลรายนี้เมื่อกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2555 ด้วยสาเหตุว่าให้ไปช่วยเยียวยาแม่ซึ่งมีความเศร้าโศก ไม่สามารถทำใจยอมรับการเจ็บป่วยของโรคที่ลุกลามไปจนสุดจะเยียวยาของลูกได้ แม่ต้องการให้แพทย์ทำการรักษาอย่างดีที่สุดในทุกวิถีทางเพื่อที่จะยื้อยุดชีวิตน้องเตยทั้งๆ ที่น้องเตยได้ตัดสินใจด้วยตัวเองอย่างแน่วแน่แล้วว่าไม่ต้องยื้อชีวิตเพราะทรมานมามากแล้ว แต่ตอนนี้ยังพอไหวก็จะตามใจแม่ ไม่อยากเห็นแม่มีความทุกข์ แม้ตัวเองต้องเจ็บปวดครั้งแล้วครั้งเล่าจากการเจาะไขกระดูก การเจาะเลือด การแทงเส้นเลือดเพื่อฉีดยา น้องเตยต้องทนปวดท้องจากตับม้ามโตแต่ไม่สามารถใช้มอร์ฟีนได้เพราะน้องแพ้

ฉันแวะเวียนไปให้กำลังใจแม่และน้องหลายครั้ง "คุณแม่ต้องเริ่มคิดไว้บ้างนะคะ เท่าที่ดู น้องอาการทรุดลงทุกวัน มีแต่จิตใจของน้องเท่านั้นที่เข้มแข็งตลอดเวลา เพราะไม่อยากเห็นแม่ทุกข์ใจและเสียใจทำอย่างไรให้น้องมีความสุข" หลังจบประโยคของฉัน ความเงียบเกิดขึ้นนานทีเดียว "มันทำใจไม่ได้ที่จะสูญเสียลูก มันเร็วเกินไปจริงๆ ..หลับตา

ก็มีแต่ภาพของเขาอยู่ทุกแห่งในบ้าน...ทุกเวลาก็จะจำได้ว่าลูกต้องการอะไร ลูกจะโทรหาตอนไหน กลับจากทำงานจะถามเรื่องนั้นเรื่องนี้...มันทำใจไม่ได้เลย...” แม่พูดพร้อมน้ำตาไหลไม่ขาดสาย ฉันรับฟังและเปิดโอกาสให้แม่ได้เล่าเรื่องราวของน้องแต่หนหลังให้ฟังนานนับชั่วโมง

กลางเดือนมีนาคมน้องเตยยังคงอยู่ในโรงพยาบาล แม้ใจพร่ำอยากกลับบ้านทุกวัน น้องเตยเหมือนจะรู้ชะตาของตัวเอง แต่นิ่งเงียบไม่เคยปริปากบ่น อาการของน้องทรุดหนักลง แต่ยังมีสติรู้ตัวที่จะสั่งเสียและบอกลาทุกคน...แต่สีหน้าน้องเตยยังคงเศร้าสร้อย แม่ถามว่ายังมีอะไรค้างคาใจอีกหรือเปล่า...น้องอยากพบพ่อเพื่อขออโหสิกรรมต่อกัน...แม่จึงได้ติดต่อพ่อให้มาเยี่ยม...พ่อน้องเตยได้มาเยี่ยมน้องถึงสองครั้ง หลังได้พบพ่อน้องเตยมีสีหน้าสดใส นอนหลับได้นานขึ้น ความปวดท้องลดลงเหมือนปาฏิหาริย์ น้องให้ยายพานั่งรถเข็นออกนอกห้อง ได้ไปทำบุญตามกล่องรับบริจาคต่างๆของโรงพยาบาลอย่างมีความสุข และแวะเวียนไปทักทายเจ้าหน้าที่หลายๆคนที่รู้จักกัน จนสุดท้ายบอกยายว่าอยากกลับบ้าน

ในที่สุดยายและแม่ตัดสินใจพาน้องกลับบ้าน “อยากให้น้องกลับไปตอนที่ยังรู้สึกตัว...อยากให้น้องได้ไปมีความสุขครั้งสุดท้ายที่บ้าน” พอกลับถึงบ้านน้องเตยมีความสุขมากดูสดชื่น ได้สำรวจข้าวของเครื่องใช้ของตัวเองที่ได้จัดเก็บไว้อย่างมีระเบียบ ได้เห็นสิ่งต่างๆ ในห้องของตัวเองน้องเตยมองยิ้มอย่างมีความสุข น้องบอกอยากพบพระ แม่จึงนิมนต์พระมาที่บ้านน้องเตยถวายสังฆทาน และรับพรจากพระ น้องให้นำพระพุทธรูปมาวางไว้

ใกล้ๆ ที่นอน...“เขารู้ตัวจนนาทีสุดท้าย ไม่เจ็บ ไม่ปวด ไม่ทรมานแล้ว ค่อยๆ จากไป” ยายเล่าให้ฉันฟัง ในวันที่ฉันไปร่วมงานพิธีเผาศพน้องเตย

“น้องไปสู่ที่สบายแล้วแหละ”ยายพูดด้วยสีหน้าเปี่ยมสุข แม้นัยน์ตาจะคลอไปด้วยน้ำตาแต่ก็มีความสุขใจที่ได้ทำสิ่งสุดท้ายได้ตามที่หลานต้องการ และได้เห็นหลานจากไปอย่างมีความสุข ท่ามกลางความรักความอบอุ่นของครอบครัว ได้ใช้เวลากับคนที่รักอย่างเต็มที่ ได้มีโอกาสสัมผัสของใช้ส่วนอย่างทะนุถนอม มีโอกาสได้บอกลาได้อยู่ในอ้อมกอดของคนที่น้องรัก ได้มองหน้าตาของคนที่รักอย่างละเอียดละเมียดละไม เป็นความสุขสุดท้ายที่ทุกคนมีให้กันและกัน น้องเตยเธอเป็นใบไม้ที่สวยงามแต่...ต้องร่วงหลุดลอยไปก่อนกาลเวลาอันควร

3 วันไม่ 3 นาทีทำ

พงษ์ประยูร แก้วหมุน
กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ในการเข้าถึงความรู้สึกที่ลึกๆ ของผู้ป่วยนั้นแสนจะลำบากยิ่งนัก แต่หากเรามีความพยายามในการที่จะสื่อสารและเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความรู้สึกที่อยู่ข้างในออกมา ก็จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือของผู้ป่วยในการรักษาได้ดียิ่งขึ้น แต่หากผู้ทำการรักษาดึงดันที่จะให้ผู้ป่วยทำทุกอย่างตามที่ตนเองต้องการก็จะเกิดดังเหตุการณ์ต่อไปนี้

ใกล้เที่ยงของวันอังคารเดือนพฤษภาคม ปี 2556 ความร้อนกำลังระอุไปทั่วบริเวณโรงพยาบาล ไม่เว้นแม้แต่หอผู้ป่วยใน มีผู้ป่วยรายหนึ่งเป็นผู้หญิงวัยกลางคน รูปร่างเล็ก พร้อมด้วยสามีกำลังจะกลับบ้านหลังจากมานอนพักรักษาพยาบาลในแผนกผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเขาชัยสน ด้วยภาวะน้ำตาลสูงผิดปกติ (Hyperglycemia) ประกอบกับภาวะการทำงานของไตเธอมีความผิดปกติด้วย ทันทีที่แพทย์พบผู้ป่วยความคิดครั้งแรกคือผู้ป่วยรายนี้ต้องฉีดยาอินซูลินเท่านั้นจึงจะสามารถควบคุมน้ำตาลให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยได้

ในขั้นต้นแพทย์สั่งให้ฉีดยาอินซูลิน แก่ผู้ป่วยไปก่อนเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือด โดยพยาบาลเป็นผู้ฉีดให้ และพูดเกริ่นๆ กับผู้ป่วยว่า

กลับบ้านต้องฉีดยาเองแล้วนะ ผลตอบรับคือผู้ป่วยปฏิเสธ วันที่ 2 แพทย์เข้าตรวจตามปกติและยังมีความตั้งใจอันเดิมว่าต้องให้ผู้ป่วยฉีดยาเองให้ได้ก่อนกลับบ้าน แต่ได้รับการปฏิเสธเช่นเดิม ความอดทนของแพทย์เจ้าของไข้เริ่มลดลง ในวันที่ 3 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ป่วยอาการดีขึ้นมากและพร้อมที่จะให้ผู้ป่วยกลับบ้าน ความตั้งใจที่เหลือเพียงน้อยนิดที่จะให้ผู้ป่วยฉีดยาเอง ก็ถามคนไข้เป็นครั้งสุดท้ายว่าจะฉีดยาเองไหม เหมือนภูเขาทับลงกลางใจเพราะผู้ป่วยปฏิเสธเป็นครั้งที่ 3 แพทย์ถอดใจพร้อมกับเขียนใบสั่งยาให้ผู้ป่วยเอายาไปรับประทานต่อที่บ้าน ทั้งๆ ที่รู้ว่ามันไม่ได้ผล

เวลาประมาณ 11.45 น. ผมซึ่งเป็นเภสัชกรประจำตึกผู้ป่วยในได้เข้าไปพบผู้ป่วยรายนี้และกำลังจะจ่ายยากลับบ้าน แต่พอเหลือบไปเห็นค่าการทำงานของไตก็ถึงกับพูดไม่ออก ได้แต่มองตาคนไข้แล้วถามว่า “หมอให้ยาไปทานที่บ้านเหรอ”เพราะตอนนั้นนึกถึงว่าต้องยาฉีดเพียงอย่างเดียว คนไข้บอกว่าใช่ แต่ในใจผมบอกว่าไม่ใช่เลยขออนุญาตผู้ป่วยว่ารอสักครู่จะไปพบแพทย์ ผมเตรียมรายงานผู้ป่วยไปปรึกษาแพทย์ สุดท้ายแพทย์บอก “หนูคิดเหมือนพี่แหละ แต่พูดมา 3 วันแล้วแกไม่ยอมฉีดหนูยอมแล้ว” ผมบอกกับแพทย์ว่างั้นขอเวลา 3 นาทีจะกลับมาหาแพทย์อีกครั้ง ครบตามเวลาผมบอกว่าผู้ป่วยยอมฉีดยาแล้วแพทย์ถึงกับอึ้ง ถามว่า “พี่ทำได้อย่างไร พูดอย่างไรถึงทำให้เขาฉีดได้”

สุดท้ายคือผู้ป่วยได้รับการสอนวิธีฉีดยาและสามารถฉีดยาได้อย่างถูกต้องโดยไม่มีปัญหาใดๆ ถึงแม้ว่าตอนนั้นเวลาจะผ่านไป 12.30 น. แล้วก็ตาม แม้ท้องจะหิวแต่ด้วยใจที่อิ่มกว่าที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์ในครั้งนี้ถือว่าคุ้มจริงๆ

การเข้าถึงแก่นแท้ของจิตใจผู้อื่นและพร้อมที่จะหยิบยื่นสิ่งดีๆ ให้ไม่มีใครปฏิเสธสิ่งนั้น แต่ที่เขาปฏิเสธเพราะเขาไม่ทราบถึงเจตนาที่ดีของเราต่างหาก ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานและโรคอื่นๆ ให้ดีที่สุดในบทบาทวิชาชีพของเภสัชกร แม้ว่าบางครั้งอาจจะต้องเหนื่อยกับอุปสรรคบางอย่างที่ขวางกั้นความปรารถนาที่เรามีต่อผู้ป่วยก็ตาม ขอให้เรามองเห็นเป็นเพียงเส้นบางๆ แล้วจะผ่านไปด้วยดี

ใครคือ...ผู้พิพากษา

ศรีสุดา บูริตธรรม
โรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก

แก๊ก...แก๊ก... ภายในห้องสี่เหลี่ยมที่จัดไว้อย่างเรียบง่าย ผนังของห้องแต่งแต้มด้วยสีฟ้าสดใส แสงไฟสุกสว่างสบายสายตา

ณ มุมซ้ายสุดของห้อง ชายหนุ่มผิวพรรณสะอาดสะอ้าน สวมแว่นสายตา คิ้วขมวดเข้าหากัน สายตาจับจ้องกระดาษในมือซ้าย มือขวาของเขาถือปากกาและหมุนไปหมุนมาสลับกับการกดมันเป็นจังหวะ ริมฝีปากเม้มแน่น.... ถัดมาด้านขวามือไม่ห่างกัน มีหญิงชราผมหงอกขาวเกือบทั้งศีรษะ ผมรวบมัดไว้อย่างเรียบร้อย นั่งสายตาจับจ้องใบหน้าและริมฝีปากของชายหนุ่มราวกับว่าจะมีอำนาจสะกดให้ริมฝีปากคู่นั้นยอมปริปากพูดอะไรสักคำ.....บรรยากาศผ่านไปด้วยความเงียบสักครู่ หญิงชราเลื่อนตัวจนเกือบสุดเก้าอี้ ตัวโน้มไปด้านหน้าเล็กน้อย ชายหนุ่มละสายตาจากแผ่นกระดาษตรงหน้า เงยหน้าขึ้นสบตาหญิงชรา พร้อมเอื้อมมือไปสัมผัสแขนของหญิงชรา...

"ผมคิดว่า ผมจะส่งคนไข้ไปรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัดเพื่อการรักษาที่ดีขึ้น ยาที่ใช้ในโรงพยาบาลเราไม่ตอบสนองต่อเชื้อ

ผมโทรไปแล้ว แต่....คุณหมออายุรกรรมคิดว่าควรให้การรักษาแบบประคับประคองที่นี่ คุณป้ามีความเห็นว่าอย่างไร”

คำพูดเพียงประโยคเดียวเปรียบประดุจดั่งคมมีดกรีดลงตรงกลางดวงใจของหญิงชรา คุณป้าหลบสายตาที่มีน้ำไหลเอ่อจนเกือบล้นขอบตาสองข้าง ภาพที่เห็นตรงหน้าทำให้ฉันต้องเบือนหน้า และกระพริบตาถี่ๆ ความรู้สึกเหมือนมีก้อนจุกในลำคอ มโนภาพคำบอกเล่าถึงเมื่อ 7 ปีก่อน ภาพเด็กหนุ่ม วัย ๑๙ ปี เป็นกำลังหลักของครอบครัว เสียสละลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำงาน รับจ้างรับค่าแรงเพียง 150 บาทต่อวัน บัดนี้เขานอนในร่างที่มีสายน้ำเกลือระโยงระยางไม่ไหวติง สายตาทั้งคู่ของเขาล่องลอยไร้จุดหมาย ไม่ตอบสนองต่อสิ่งใด ทั่วร่างกายมีหยดน้ำใหญ่น้อยผุดออกจากทุกรูขุมขน แขนขาหดเกร็ง มีเพียงเสียงดังของลมผ่านรูท่อที่ถูกเจาะบริเวณคอที่แสดงถึงการมีชีวิตอยู่ของเด็กหนุ่มคนนี้ เพียงเพราะเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน อุบัติเหตุมอเตอร์ไซค์ถูกคนเมาขับรถปิคอัพชนทำให้เกิดความสูญเสียมากมาย

ฉันตื่นจากภวังค์เพราะเสียงสั่นเครือ “ฉันขอร้องเถอะค่ะ ขอให้คุณหมอช่วยติดต่อโรงพยาบาลในจังหวัดให้อีกนะคะ ถ้าไม่มีลูกฉันก็ไม่รู้จะอยู่ไปทำไม ฉันไม่เคยเหนื่อยจากการดูแลเขา” ฉันหันมองสบตา น้ำตาที่ไหลเอ่อปริ่มขอบตาของหญิงชรา ซึ่งบัดนี้ได้ไหลรินอาบร่องแก้มทั้งสองข้างอย่างพรั่งพรู นี่คือน้ำตาแห่งการต่อสู้ของแม่ผู้ไม่เคยสิ้นหวัง คุณหมอหันมองฉันและไม่พูดคำใดๆ สีหน้าที่แสดงออกบ่งบอกถึง

การแบกก้อนหินก้อนใหญ่หนักอึ้ง ไม่บ่อยนักที่ความเห็นของญาติที่ขัดแย้งกับแผนการรักษาของแพทย์ ความรู้สึกฉันสับสนคิดว่าฉันจะช่วยคุณหมอพูดอย่างไรกับแม่ของคนไข้ให้ยอมรับแผนการรักษา แต่เมื่อฉันหันไปเห็นแววตาของหญิงชราที่มองอย่างอ้อนวอนและมีความหวัง ฉันจึงพูดกับคุณหมออีกครั้ง "คุณหมอคะลองดูอีกสักครั้งนะ ป้าแกยังมีหวังอยากสู้" "แต่คนไข้จะไม่ไหวนะพี่ หมออายุรกรรมเขาบอกว่ายังไงก็ยาก เอ้า ผมจะลองดูอีกที" ครั้งนี้คุณหมอคุยโทรศัพท์สีหน้าเคร่งเครียด เวลาผ่านไปประมาณ 20 นาที คุณหมอเดินออกไปข้างเตียงผู้ป่วย สายตาของผู้เป็นแม่จดจ้องคล้ายจะรอคำตอบ

รอยยิ้มบางๆ ปรากฏขึ้นบนใบหน้าของคุณหมอและหญิงชรา ตามมาด้วยเสียงหัวเราะเบาๆ พร้อมท่าทีกุลีกุจอในการเก็บของเพื่อเตรียมโยกย้าย

เมื่อฉันติดตามผู้ป่วยรายนี้ต่อไป ทราบว่า หลังจากที่ผู้ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัด อาการดีขึ้นและได้กลับบ้าน นี่ถ้าวันนั้นทีมงานผู้ดูแลยอมแพ้ต่ออุปสรรค นั่นหมายถึง ฉัน...พยาบาลที่คิดว่าการจบชีวิต แบบการรักษาแบบประคับประคองดีที่สุด จริงๆ แล้วอาจเป็นสิ่งที่ผิดสำหรับบางคน หรือกล่าวได้ว่า พยาบาลอย่างฉันอาจกลายเป็นพญายมบาลไปเลยทีเดียว

ขอบคุณจากใจจริงๆ ค่ะ ที่คุณป้าสอนมุมมองในอีกแง่มุมของชีวิต.. และนี่คือจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเริ่มต้นอีกหนึ่งมุมมองของชีวิต

สมบัติชิ้นสุดท้ายของลูก

พวงกาญจน์ สีหะธรางกูร
โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

"หมอครับ แม่ผมมาหรือยัง" คำพูดนี้เป็นเพียงข้อความที่เขียนลงแผ่นกระดาษ สมศักดิ์เป็นคนไข้ในหอผู้ป่วย โสต ศอ นาสิกของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา สมศักดิ์พูดไม่ได้เพราะเจาะคอ ใส่ท่อหลอดลมคอเพื่อช่วยหายใจ การสื่อสารในแต่ละครั้ง ต้องใช้การเขียน และการเขียนข้อความแต่ละครั้ง ต้องใช้พลังของร่างกายเกือบทั้งหมดของสมศักดิ์ที่เหลืออยู่ ใช่แล้วค่ะสมศักดิ์ของเราเป็นผู้ป่วยมะเร็งหลังโพรงจมูกระยะสุดท้าย ต้องเจาะคอช่วยหายใจ เจาะหน้าท้องเพื่อให้อาหารและเดินไม่ได้ มีเพียงแววตาเท่านั้นที่บอกว่า สมศักดิ์ยังมีความรู้สึก แขนอันลีบเล็กแทบจะยกไม่ไหว แต่อยากจะสื่อสารให้เราได้รับรู้ บ่อยครั้งที่เราได้เห็นรอยยิ้มที่ในใจของเราคิดว่าถ้ามันลำบากก็อย่ายิ้มเลย เพราะรอยยิ้มของสมศักดิ์ทำให้เรารู้สึกรันทด ห่อเหี่ยวสงสาร และรับรู้ถึงความทรมานที่เจ้าตัวไม่ต้องบอก เราตอบคำถามของสมศักดิ์ "เดี๋ยวแม่คงมา" แล้วเราก็จะได้เห็นท่ายกมือคล้ายถือโทรศัพท์นั่นหมายถึงโทรตามแม่ให้หน่อย "รออีกนิด แม่เขาอาจมีธุระเลยยังมาไม่ถึง ถ้าเลยเวลาเยี่ยมมากจะโทรตามให้นะ"

การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายต้องใช้ทั้งศาสตร์และทักษะร่วมกัน เราใช้วิธีให้คำปรึกษาค้นหาปัญหาและร่วมหาแนวทางแก้ไข ปัญหาร่างกายหนักเสมอแต่ไม่เท่าจิตใจที่ท้อแท้หมดหวัง สมศักดิ์รับทราบว่าตนเองเป็นมะเร็งระยะสุดท้าย เขาเคยปฏิเสธการรักษามาก่อน แต่สองปีผ่านไป สมศักดิ์กลับมาด้วยสภาพทรุดโทรม ผอมนอนติดเตียง ขาดอาหารระยะรุนแรง มะเร็งกระจายไปที่ปอดทั้งสองข้าง มาครั้งนี้เพราะทนความทรมานจากความเจ็บปวดไม่ไหว แพทย์สั่งให้มอร์ฟีนแต่เพราะความดันต่ำทำให้ไม่สามารถให้ได้ อาหารที่ให้บ่อยครั้งที่ก็รับไม่ได้เพราะระบบย่อยอาหารไม่ดี สมศักดิ์พยายามอดทน เราให้ข้อมูลและกำลังใจ แต่ช่วยได้เป็นครั้งคราว การใช้ธรรมะบำบัดเข้าช่วยไม่เป็นผล สมศักดิ์ไม่ซาบซึ้งในธรรมะ เสียงสวดมนต์ยิ่งทำให้สมศักดิ์เบื่อหน่าย เขาส่ายหน้าไม่อยากฟังแต่การทำสมาธิช่วยก็ได้บ้าง เพื่อช่วยให้ปล่อยวาง แต่พอความเจ็บปวดมาเยือน จะมีสีหน้าเจ็บปวดเหมือนเดิม

สมศักดิ์รอครอบครัวมาเยี่ยม บ่อยครั้งที่เห็นแววตาที่มองออกนอกประตู ทำให้เราต้องเดินเข้าไปปลอบใจ “ยังไม่ถึงเวลาเยี่ยมจ้ะ เดี๋ยวแม่คงมา” เราไม่ได้บอกสมศักดิ์ว่า เราขอให้แม่และพี่สาวมาเฝ้าให้กำลังใจแต่ถูกปฏิเสธ เหตุผลที่ได้รับคือต้องทำมาหากินไม่มีเวลามาเฝ้า แม่แก่แล้วมาไม่ถูก สมศักดิ์เป็นหนุ่มโสด ไม่มีครอบครัวอยู่กับพี่สาวและแม่ ไม่มีงานเป็นหลักเป็นแหล่ง บ่อยครั้งที่เราโทรไปคำตอบที่ได้ คือมาไม่ได้ เราจึงต้องหาคำอธิบายที่จะไม่ให้สมศักดิ์รู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า

สมศักดิ์เป็นคนไข้ที่น่ารักของเรา เขาเชื่อฟัง ยิ้มง่าย แม้ตาที่ทอดมาแทบจะหาแววไม่เจอก็ตามแต่รอยยิ้มที่แห้งแล้งยังมีให้เราเสมอ รอยยิ้มนั้นทำให้เรามีกำลังใจที่จะดูแลอย่างเต็มความสามารถ อยากให้เขามีความสุข และแล้วเราก็ค้นพบความสุขของสมศักดิ์ "สมศักดิ์ชอบฟังเพลงไหม" เราได้รับการพยักหน้าตอบรับ หอผู้ป่วยของเรามีรถธรรมะโมบายให้ผู้ป่วยฟังข้างเตียง สมศักดิ์เลิกสนใจทางออกประตูหันมาสาละวนกับแผ่นเพลงที่เรามีให้เลือก "สุนทราภรณ์ เอาไหม หยาดนภาลัยละ เบิร์ดไหม จินตหราหรือจะเอาพุ่มพวง" สมศักดิ์พยักหน้าตอบรับ ตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันสุดท้ายของสมศักดิ์ ถ้าไม่หลับจะต้องเปิดเพลงพุ่มพวงให้ฟัง ใครผ่านไปที่เตียงจะต้องให้เขาเปิดซ้ำแล้วซ้ำอีก เวลาที่เราเดินผ่านไม่เพียงแต่เห็นรอยยิ้มที่แห้งแล้งแต่ตอนนี้จะมีมือเหี่ยวๆ ยกสองโป้งให้เราเริ่มกล้าที่จะยิ้มตอบ

แล้ววันสุดท้ายก็มาถึง วันนี้สมศักดิ์หอบมากกว่าทุกวัน รับอาหารไม่ได้ตั้งแต่เมื่อวาน ต้องให้สารน้ำทางเส้นเลือด แม่และพี่สาวแจ้งความจำนงว่าวาระสุดท้ายไม่ต้องปั๊มหัวใจ เวรดึกวันนั้นเราเช็ดตัวให้สมศักดิ์เหมือนเคย แต่วันนี้สมศักดิ์ให้เปิดลิ้นชักข้างเตียงให้ เราพบแบงค์ 20 เก่า ๆ 1 ใบ นอกนั้นมีแต่เสื้อผ้าที่ใส่มาจากบ้าน เราคิดว่าสมศักดิ์จะให้ทิปจึงรีบบอกว่าไม่เป็นไร สมศักดิ์ส่ายหน้า "อ้าวไม่ใช่เหรอ" สมศักดิ์เขียนบอกข้อความว่า "ฝากให้แม่ด้วย" เรารู้สึกบอกไม่ถูก เงิน 20 บาทแทบจะหาค่าไม่ได้ ซื้อข้าวยังต้องเพิ่มเงิน แต่สำหรับสมศักดิ์มันมีค่า

มากมาย เป็นสมบัติชิ้นเดียวที่เขามีอยู่และเขาอยากให้สิ่งนั้นกับคนที่เขารัก เขาอยากตอบแทนอยากแสดงความรักแม้จิตสุดท้ายที่ใกล้มาเยือน

เราคิดในตอนนั้นว่าเราจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้แม่หรือครอบครัวของสมศักดิ์ให้มาเยี่ยมเขาในวันนี้ให้ได้ เราโทรไปขอร้องบอกเหตุผล และแล้วความสำเร็จก็เป็นของเรา แม่ของสมศักดิ์มาเวลา 12.00น. แต่สมศักดิ์เสียชีวิตในเวลา 11.20 น. เขามาเพื่อมารับสมศักดิ์กลับบ้านจริง ๆ เราโทรอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้าย "คุณแม่คะช่วยมารับของฝากที่สมศักดิ์ฝากไว้ด้วยนะคะ" พอคุณแม่มาเรายื่นเงินให้ 20 บาท แล้วบอกว่าสมศักดิ์เขาอยากให้แม่จริงๆ เรามองเห็นแววตาที่มีน้ำตาคลออยู่ข้างในคุณแม่คงรับรู้ถึงความรู้สึกของสมศักดิ์ ไปดีนะสมศักดิ์สิ้นสุดความเจ็บปวดความทรมาน จิตสุดท้ายที่สมศักดิ์ใช้ดนตรีเพื่อผ่อนคลายความทุกข์ จิตสุดท้ายที่มีสุขเราเรียกว่าตายดีค่ะ

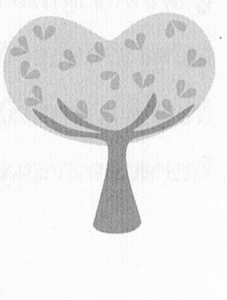

“เพียงคำขอบคุณ”

อินทิรา มหาวีรานนท์
ศูนย์ดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง โรงพยาบาลรามาธิบดี

ในวันที่แสนจะวุ่นวาย ขณะที่พยาบาลน้องใหม่ผู้มีประสบการณ์ทำงานด้าน palliative care ยังไม่ครบขวบปี กำลังสาละวนอยู่กับการเตรียมข้อมูลผู้ป่วยที่เพิ่งรับปรึกษาใหม่ทางโทรศัพท์ ผ่านไปไม่ถึง 10 นาที เสียงโทรศัพท์ก็ดังขึ้นอีกครั้ง ฉันคิดในใจว่าคงมีผู้ป่วยรายใหม่ให้เราดูแลเพิ่มจากหอผู้ป่วยใดสักแห่ง

หลังจากรับโทรศัพท์ น้ำเสียงที่ได้ยินจากปลายสายไม่เหมือนเดิม คือไม่ใช่เสียงเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคย กลับเป็นน้ำเสียงที่แสดงออกถึงความเกรงใจของผู้พูด ผู้ที่โทรมาครั้งนี้เป็นลูกสาวของคุณแม่ซึ่งเป็นมะเร็งปอดระยะสุดท้ายและกระจายไปที่กระดูก ฉันจึงสอบถามว่าตอนนี้ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยใด เพื่อจะได้เตรียมวางแผนการดูแล ญาติบอกว่าผู้ป่วยไม่ได้เป็นคนไข้ของโรงพยาบาลนี้ ที่ผ่านมาได้รับการดูแลรักษาอยู่กับโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง แพทย์ผู้ให้การรักษาแจ้งกับญาติว่าโรคที่เป็นเข้าสู่ระยะสุดท้ายแล้ว เป้าหมายของการรักษาคือรักษาตามอาการและการดูแลผู้ป่วยที่โรงพยาบาลกับที่บ้านคงไม่ต่างกัน

จึงตัดสินใจพาผู้ป่วยกลับบ้าน ญาติบอกว่ารู้สึกไม่มั่นใจในการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ได้เปิดหาข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตและพบเบอร์โทรศัพท์ของศูนย์นี้จึงโทรมาปรึกษา น้ำเสียงของญาติฟังแล้วค่อนข้างทุกข์มาก ฉันจึงบอกกับญาติไปว่า ถ้ามีอะไรที่ญาติรู้สึกหนักใจ หรือรู้สึกกังวลเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยและฉันพอจะช่วยเหลือได้สามารถโทรมาปรึกษาได้ตลอดเวลา หลังจากวันนั้นญาติได้โทรมาปรึกษาเกี่ยวกับอาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยเป็นระยะๆ บางครั้งก็โทรมาระบายความรู้สึกทุกข์ใจของญาติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย ซึ่งฉันก็ให้คำปรึกษาในประเด็นที่ถูกถามทุกครั้งไป

เมื่อเวลาผ่านไปอาการของผู้ป่วยเริ่มทรุดลงเรื่อยๆ อาการปวดตามตัวเริ่มมากขึ้น ผู้ป่วยได้รับยาบรรเทาอาการปวดเป็นมอร์ฟีนชนิดเม็ดทุก 12 ชั่วโมง และเสริมด้วยมอร์ฟีนชนิดน้ำ ระยะหลังผู้ป่วยเริ่มหลับมากขึ้น รับประทานอาหารได้น้อยลง บางครั้งไม่ยอมกลืนยาเม็ด ญาติเห็นผู้ป่วยรับประทานอาหารและยาไม่ได้ก็รู้สึกไม่สบายใจ โทรมาปรึกษาอีกว่าควรทำอย่างไรดี ฉันจึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการอาหารและน้ำในระยะท้ายจนญาติเข้าใจ น้ำเสียงของญาติแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีขึ้นเมื่อได้รับข้อมูลอย่างละเอียด

วันที่ 12 สิงหาคม แน่นอนว่าเป็นวันหยุดที่คนส่วนใหญ่ต้องกลับไปหาแม่ผู้เป็นที่รัก ตัวฉันเองก็มีโอกาสได้กลับไปหาแม่ที่ต่างจังหวัดเช่นกัน ช่วงสายๆฉันได้รับโทรศัพท์จากญาติอีก ตอนนั้นฉันคิดว่าญาติ

คงโทรมาปรึกษาเหมือนครั้งก่อนๆ แต่คราวนี้ญาติพูดด้วยน้ำเสียงกลั้นสะอื้น บอกกับฉันว่า "วันนี้เป็นวันแม่ ลูกๆ ส่วนใหญ่คงได้อยู่กับแม่ แต่วันนี้เป็นวันที่แม่จากพี่ไปอย่างไม่มีวันกลับ" พอได้ยินประโยคนี้ตัวฉันเองรู้สึกใจหาย ถึงกับพูดไม่ออก ที่เคยวางแผนไว้แล้วว่าถ้ากลับกรุงเทพฯจะโทรนัดญาติเพื่อไปเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้านสักครั้ง แต่แล้วก็ไม่ทัน สิ่งที่ทำได้ในขณะนั้นคือ การรับฟังให้ญาติระบายความรู้สึก และกล่าวแสดงความเสียใจ

ตลอดระยะเวลาที่ได้ให้คำปรึกษาในการดูแลผู้ป่วย ตัวฉันเองไม่เคยได้พบผู้ป่วยและญาติเลยสักครั้ง เป็นเพียงการให้คำปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ และรับฟังปัญหาเวลาที่ญาติรู้สึกทุกข์ใจ ในส่วนของการดูแลผู้ป่วยในภาพรวมนั้น ญาติสามารถทำได้ดีอยู่แล้ว เพียงแต่บางครั้งรู้สึกไม่มั่นใจ ทำให้ฉันได้เรียนรู้ว่า สำหรับการดูแลผู้ป่วยที่บ้านนั้น หากมีผู้ที่ญาติสามารถปรึกษาได้เมื่อพบปัญหาหรือได้รับการยืนยันว่าสิ่งที่ทำนั้นเหมาะสมแล้ว จะช่วยให้ญาติคลายความกังวลและเกิดความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ดังนั้นบทบาทที่ฉันทำคงไม่ใช่แค่พยาบาลที่คอยให้คำปรึกษา แต่ยังเป็นเหมือนเพื่อนที่คอยรับฟังทุกเรื่องราว และให้กำลังใจทุกครั้งที่ญาติรู้สึกท้อแท้ ฉันเพิ่งเข้าใจคำพูดที่ว่า ทุกคำถามไม่จำเป็นต้องได้รับคำตอบเสมอไป แต่ทุกคำถามต้องการการรับฟังอย่างตั้งใจ

หลังจากผู้ป่วยเสียชีวิตประมาณหนึ่งเดือน ญาติโทรศัพท์มาขอบคุณฉัน และขอนัดพบเพื่อเลี้ยงขอบคุณที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอด

เมื่อฉันได้พบกับญาติ ภาพแรกที่เห็นตรงหน้าคือรอยยิ้มของญาติทั้งสีหน้าและแววตา ที่แสดงออกถึงความรู้สึกขอบคุณที่ฉันได้ให้ความช่วยเหลือ ฉันไม่เคยคิดเลยว่าสิ่งที่ดูเล็กน้อยในความรู้สึกของฉันนั้นจะมีคุณค่ากับครอบครัวของผู้ป่วยได้มากขนาดนี้ ฉันสัมผัสได้ถึงความสุขอันยิ่งใหญ่ที่ได้รับจากการให้โดยที่ไม่คิดหวังจะได้สิ่งตอบแทนใดๆ

หลังจากนั้นไม่นานญาติก็ได้แสดงความขอบคุณแก่ฉันอีกครั้งด้วยการเขียนข้อความผ่านทางไทม์ไลน์ เขียนว่า "ขอบคุณพยาบาลผู้มีใจอารีให้คำปรึกษาในการดูแลตอนคุณแม่ป่วย โดยที่เราไม่เคยพบหน้ากันเลย โทรปรึกษาได้ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นกำลังใจ ห่วงใยแม้คุณแม่จะเสียไปแล้ว พยาบาลก็ยังห่วงใยสุขภาพจิตใจของเราโทรมาถามเสมอ ซึ้งใจและขอบคุณในความมีน้ำใจของน้องพยาบาลมาก"

ข้อความนั้นทำให้หัวใจของฉันพองโต ฉันบอกตัวเองว่า นี่คือรางวัลตอบแทนจากการทำงาน ที่คงไม่ใช่แค่ทำตามหน้าที่ แต่ทำด้วย "หัวใจ" เพียงแค่ "คำขอบคุณ" ก็ทำให้คนทำงานด้าน Palliative care อย่างฉันมีความสุข และมีกำลังใจที่จะทำงานนี้ต่อไป

รสชาดที่ขาดหาย

จริยา เรียนวาที

โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

ป้าแต้มหญิงสูงอายุวัย 70 ที่เจ็บป่วยด้วยโรคที่ทุกข์ทรมาน ป้าแต้มเป็นมะเร็งของริมฝีปากล่าง ญาตินำมาส่งโรงพยาบาล แต่ด้วยสภาวการณ์ปัจจุบันทุกคนต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำให้เราไม่เห็นญาติป้าแต้มอีกเลย นี่หรือเปล่าที่ทำให้ป้าแต้ม ไม่พูด สีหน้านิ่งเฉย ไม่ร้องขอความช่วยเหลือ ส่วนมากนอนเกือบตลอดวัน

มะเร็งร้ายได้ทำลายริมฝีปากล่างของป้าแต้ม เกิดแผลฉีก เป็นแนวยาว ฟันที่เสื่อมไปตามอายุขัยรวมทั้งที่ถูกถอนออกจนแทบไม่มีเหลือ ป้าแต้มขาดตัวช่วยในการเคี้ยวกลืนอาหาร เวลาอาหารในแต่ละมื้อ ป้าแต้มจะพยายามตักอาหารใส่ปาก แต่อาหารก็จะไหลออกมาตามรอยฉีกของปากมากกว่าที่ป้าแต้มจะได้รับอาหารเข้าไป เห็นแล้วอดเป็นห่วงไม่ได้ว่าจะสำลักหรือ จะติดเชื้อเสียมากกว่า ป้าแต้มได้รับอาหารไม่เพียงพอแน่นอน แต่ละมื้อได้อาหารเพียงน้อยนิด ร่างกายเริ่มผ่ายผอมลง

ด้วยความห่วงใยจากพวกเราทุกคนที่อยากเห็นป้าแต้มแข็งแรงขึ้น และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามสภาพที่พึงมี ด้วยเหตุผลทั้งหลายทั้งปวง

ทุกคนเห็นตรงกันว่าป้าแต้มต้องได้รับอาหารทางสายยาง และห้ามไม่ให้รับประทานอาหารทางปากอีก เพื่อป้องกันสิ่งที่เรากลัวทั้งหลาย คุณพยาบาลต่างช่วยกันอธิบายเหตุผลต่างๆ เพื่อให้ป้าแต้มร่วมมือและโอนอ่อนผ่อนตามเรา ยอมรับสายยางให้อาหารและไม่ทำสิ่งที่พวกเราไม่ต้องการ คือการรับประทานอาหารทางปาก

เช้าวันหนึ่ง พนักงานช่วยเหลือคนไข้เช็ดทำความสะอาดโต๊ะข้างเตียงให้ผู้ป่วย เมื่อไปถึงโต๊ะข้างเตียงของป้าแต้ม เธอตกใจ ร้องเรียกพี่พยาบาลมาดูโต๊ะที่ข้างเตียงป้าแต้ม ป้าแต้มแอบทานอาหารทางปากแน่ๆ ไม่ทำตามคำแนะนำของคุณพยาบาล เพราะมีทั้งน้ำส้มคั้นที่ค้างคืน ขนมเก่าๆ ถูกซ่อนอยู่ ทุกอย่างมีร่องรอยของการแบ่งรับประทานไปบ้างแล้ว อาหารทั้งหมดถูกโยนทิ้งขยะอย่างไม่ลังเล ป้าแต้มลุกนั่งทันที พยายามไขว่คว้าเต็มกำลัง พร้อมด้วยน้ำเสียงที่ฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง "อย่าทิ้งของป้าเลย ป้ากินได้ ป้าจะเก็บไว้กิน ป้าอยากกิน" สายตาและน้ำเสียงในขณะนั้น ทำให้ดิฉันและเพื่อนเริ่มรู้สึกผิด หยุดคิด ประชุมวางแผนการดูแลป้าแต้มกันใหม่ พวกเราห่วงแต่เรื่องทางกาย แต่เราลืมนึกถึงความรู้สึก ความสุข ความต้องการของป้าแต้มไปหรือเปล่า

สัมผัสทั้ง5 ตา หู จมูก ลิ้น กาย คงไม่มีใครอยากสูญเสีย แต่หากสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ชีวิตยังคงดำรงอยู่ได้แต่ความสุขนั้นเล่าจะมีเช่นผู้อื่นหรือไม่

นางพยาบาลสวมชุดสีขาวพลิกบทบาท เธอเหล่านั้นนอกจากคอยดูแล เช็ดตัว สระผม ป้อนยา เธอเหล่านั้นยังป้อนอาหารที่เคี้ยวกลืนง่าย

ไม่เป็นอันตรายต่อแผล ซึ่งป้าแต้มเองก็ไม่ได้รับประทานมากมายอะไร ครั้งละไม่กี่ช้อน เสร็จแล้วคุณพยาบาลก็ดูแลความสะอาดช่องปากให้ เพื่อป้องกันการติดเชื้อ ดูป้าแต้มมีชีวิตชีวามากกว่าเดิม สีหน้าอิ่มสุข ยิ้มให้พยาบาลในบางครั้ง ไม่ต้องหวาดระแวงว่าพยาบาลจะมาเก็บอะไรของตนทิ้ง ถึงแม้ว่าป้าแต้มจะไม่พูดอะไร แต่ดูจากแววตาสีหน้าแล้วบอกได้ว่าป้าแต้มมีความสุข และเป็นความสุขที่ผู้ให้สัมผัสได้เช่นกัน

ตัวตนที่แท้จริง

กฤตยา หนูสวัสดิ์

โรงพยาบาลอุตรดิตถ์

จากประสบการณ์การทำงาน มีหลายอย่างที่สามารถ "ทำได้" ในการดูแลผู้ป่วย เพื่อช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยและครอบครัว ทำให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในเวลาที่เหลืออยู่ ซึ่งอาจไม่ใช่รูปแบบการดูแลที่ดีที่สุดที่สามารถใช้ได้กับผู้ป่วยทุกราย เพราะแต่ละครอบครัวมีความต่างกันในหลายด้านของชีวิต

เรื่องที่นำมาเล่านี้ เป็นเรื่องของป้าหลิน ผู้ป่วยที่ไม่เคยเรียกร้องอะไรเลย เราได้พบกันครั้งแรกเมื่อป้าหลินเข้ามารักษาด้วยอาการเหนื่อย อ่อนเพลีย ไอเป็นเลือด จากผลการตรวจวินิจฉัยสุดท้ายพบว่าเป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาว ซึ่งรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ป้าหลินรับฟังการแจ้งผลการวินิจฉัยจากแพทย์ ด้วยสีหน้าเรียบเฉยยอมรับได้ง่ายๆ ทำให้ทีมดูแลสงสัยว่า ป้าหลินเข้าใจผลการวินิจฉัยหรือไม่ เมื่อถามป้าหลิน ป้าหลินบอก "รู้ว่าเป็นมะเร็ง อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด" นั่นคือคำตอบที่ได้รับ ป้าหลินเป็นคนพูดน้อย ดูเป็นคนซื่อยอมรับเรื่องต่างๆได้ง่าย ระหว่างการรักษาแทบไม่เคยมีญาติมาเยี่ยม มีลูกชายคนเดียวมาเฝ้า

ส่วนสามีนานๆ จะมาบ้างพร้อมกลิ่นแอลกอฮอล์ติดตัวมาด้วยอย่างรุนแรง การดูแลรักษาภาวะการเจ็บป่วยของป้าหลิน ต้องเข้าออกรับการรักษาตัวเป็นระยะๆ ถึง 2 ปี ระหว่างนั้นพบว่าลูกชายหายตัวไปบ่อยๆ ป้าหลินอยู่ลำพังในห้องผู้ป่วยที่ว่างโล่ง ไม่มีผลไม้หรือเครื่องดื่มอื่นนอกจากน้ำเปล่า สอบถามจึงได้รู้ว่า ลูกชายไปหาเพื่อนเพื่ออาศัยรับประทานอาหาร ส่วนป้าถ้าหิวนอกเหนือมื้ออาหารที่โรงพยาบาลจัดให้ก็ใช้การดื่มน้ำเพื่อบรรเทาหิว ถ้าอยู่บ้านปกติจะรับประทานข้าวเหนียวซึ่งอิ่มนานกว่าข้าวเจ้า ป้าไม่มีคู่ปรึกษาหรือเพื่อน และไม่เคยแสดงอารมณ์เศร้าหรือความรู้สึกใดๆ

ทีมดูแลได้สร้างสัมพันธภาพจนคุ้นเคยเพื่อเป็นเพื่อน พร้อมรับฟังพูดคุย จึงได้ข้อมูลเพิ่มเติม ความจริงป้าเครียดมาก ทั้งด้านครอบครัวและการเจ็บป่วย ลูกชายมาเฝ้าต้องมีค่าใช้จ่ายซึ่งครอบครัวมีเงินเพียง 200 บาท ถ้าสามีมาเยี่ยม ป้าเกรงว่าความเมาจะส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างทาง ป้าไม่ได้อยู่บ้าน ไม่ได้ทำงาน ต่อไปครอบครัวคงลำบาก เมื่อถามว่าต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง ป้าได้แต่ยิ้มเศร้าแล้วก้มหน้า ทีมสังคมสงเคราะห์จึงได้เข้ามาร่วมดูแล เพื่อช่วยเหลือทางเศษฐกิจ เป็นค่าใช้จ่ายการดำรงชีพระหว่างรักษาตัว

การรักษาโรคของป้า ในที่สุดก็ไม่ตอบสนองต่อการรักษา ภายหลังแพทย์ได้แจ้งผลการรักษา ป้าบอกเราว่า “อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด” แต่เมื่อเราจับมือกุมไว้แล้วถามซ้ำ น้ำตาของป้าไหล ตัวสั่น พูดเบาๆ

"เสียใจ ตกใจ รู้ว่าเป็นมะเร็งแต่ไม่คิดว่าจะต้องตายเร็ว" การเยียวยาใจต้องใช้เวลาไปอีกระยะจนทำให้สมาชิกในทีมบางคนใกล้ชิดผูกพันกับป้ามากขึ้น "เป็นห่วงแต่ลูกชายอายุ 26 ปี ยังไม่มีงานทำ เลี้ยงตัวเองไม่ได้ ดูไม่สมบูรณ์เหมือนคนอื่นเขา เวลาป้าไม่อยู่แล้วจะเป็นอย่างไร"

"อยากกลับบ้าน อยากไปตายที่บ้าน" ป้าบอกเราในที่สุด เราจึงได้พูดคุยกับลูกชาย ประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของแม่เนื่องจากที่ผ่านมาดูเขาเฉยๆ เหมือนไม่สนใจ มาเฝ้าแม่ก็ไม่ค่อยพูดกัน ภาพที่เห็นเหมือนเป็นคนเกเร สักตามแขน มีรอยผ่าตัดจากแขนหัก เจาะหูรูโต แต่ความจริงที่ได้ช่างแตกต่างจากภาพที่เห็น คือลูกชายเกรงใจคนมาก ไม่อยากรบกวนใคร ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร เป็นคนไม่แสดงความรู้สึกออกมา และใช้หลักธรรมะในการคิดดูแลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของแม่เข้าใจธรรมชาติของพ่อที่ติดเหล้า เข้าใจธรรมชาติของชีวิตจากที่เคยบวช และมักชอบไปสนทนากับพระเมื่อมีเวลาว่าง แต่แม่ไม่เคยรู้เรื่องนี้เลย

เราได้ประสานให้ป้าหลินกับลูกชายได้พูดคุยเปิดใจกัน จนกระทั่งเข้าใจกันดีขึ้น และวางแผนร่วมกันว่าจะดูแลชีวิตที่เหลือนี้อย่างไร ข้อสรุปที่ได้คือช่วงเวลาที่เหลืออยู่จะดูแลแม่ไม่ให้ทรมาน และเมื่อถึงวาระสุดท้ายจะขอนำแม่กลับไปเสียชีวิตที่บ้านตามความต้องการของแม่ หลังจากได้พูดคุยกันทั้งป้าหลินและลูกชายดูสบายใจขึ้น ทั้งป้าหลินและลูกชายได้วางแผนชีวิตไปด้วยกันอย่างราบรื่น ป้าหลินหมดห่วงเมื่อรู้ว่า

ลูกดูแลตัวเองได้ เราเองก็สามารถประเมินได้ว่า แม้ภาวะการเจ็บป่วยรุมเร้าจนกระทั่งใกล้วาระสุดท้าย แต่ความกังวลกลับหายไปจากสีหน้า ความรู้สึกของทีมผู้ดูแลดีใจกับป้าและภูมิใจในตัวลูกชาย จนกระทั่งการเจ็บป่วยของป้าหลินเข้าสู่ระยะสุดท้าย คาดว่าจะเสียชีวิตในเวลาอันใกล้ เราได้ประสานหน่วยบริการสุขภาพในชุมชนเพื่อติดตามการดูแลต่อเนื่อง และขอรถเพื่อส่งกลับบ้าน โดยทีมได้ติดต่อสอบถามอาการของป้าหลินเป็นระยะจนกระทั่งรับทราบจากลูกชายว่า ป้าหลินจากไปอย่างสงบเหมือนนอนหลับไป

การได้ดูแลแบบประคับประคองช่วยทำให้ทีมได้พัฒนาตัวเอง ได้เห็นความจริงและความงามด้านอื่นๆ ของชีวิต เห็นความรัก ความผูกพัน ความปรารถนาดี และการให้อภัยต่อกัน ได้มีโอกาสย้อนกลับมาดูแลชีวิตของตนเอง ให้มีชีวิตอย่างไม่ประมาทและทำทุกวันให้มีค่ามากที่สุด

จดหมายถึงคนบนฟ้า

วรางคณา คำยิ่ง
โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

เวลาผ่านไปนานสองปีกว่าแล้วนะคะ ที่พ่อจากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับ พ่อคะ พ่อเป็นแบบอย่างของการเป็นคนดีและเป็นข้าราชที่ดีให้กับลูก พ่อเป็นคนขยันทำงานมาก พ่อเคยบอกว่า "พ่ออยู่ได้ทุกที่ที่มีอากาศหายใจและมีงานทำ" พ่อเป็นคนรักสุขภาพออกกำลังกายทุกวัน ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ขยัน ประหยัด ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พ่อเป็นผู้ให้ทุกอย่างแก่ลูก อบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดีตั้งแต่เล็กจนโต สอนให้ลูกทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีพ่อประพฤติตนเป็นแบบอย่างตลอดมา พ่อเป็นแม้กระทั่งครูผู้สอนในเรื่องการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย พ่อเป็นบททดสอบในการเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายให้กับพยาบาลอย่างลูกด้วย

ลูกยังจำวันนั้นได้ดี วันที่เพื่อนของลูกซึ่งเป็นพยาบาลที่ฉุกเฉินโทรมาบอกลูกในขณะที่ลูกเดินทางกลับมาจากต่างจังหวัดว่า พ่อมีเลือดออกในแกนสมอง อาการค่อนข้างแย่ เมื่อฟังแล้ว ลูกรู้สึกเหมือนภูเขาลูกใหญ่หล่นทับมาบนตัวของลูก จากประสบการณ์ที่เคยได้ดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้มา ลูกจึงได้ตระหนักแล้วว่าเหตุการณ์อะไรกำลังจะเกิดขึ้นกับพ่อ และ

ครอบครัวของเรา เมื่อลูกมาถึงโรงพยาบาลและเข้าไปที่ ICU เห็นสภาพของพ่อแล้วลูกรู้สึกสงสารมาก พ่อไม่ลืมตา ใส่เครื่องช่วยหายใจไว้ ลูกได้จับมือพ่อแล้วบอกพ่อว่าไม่ต้องกลัวนะลูกมาถึงแล้ว พ่อกำมือลูกแน่นเหมือนกับรับรู้ในสิ่งที่ลูกบอก มันทำให้ลูกน้ำตาคลอ รู้สึกทุกข์ทรมานใจเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อมองหน้าแม่กับน้องสาวแล้ว ทำให้ลูกคิดว่าลูกต้องเข้มแข็งนะ ลูกจะต้องเป็นหลักให้กับทุกคนในครอบครัว

ตั้งแต่วันแรกที่พ่อป่วย ลูกมาอยู่กับพ่อใน ICU ทุกวัน เวลา 5.00 น. ของทุกวันลูกจะมาอาบน้ำให้พ่อ ดูดเสมหะให้พ่อด้วยตัวเอง ทำทุกอย่างที่ลูกจะสามารถทำให้กับพ่อได้ จนพี่ๆ พยาบาลใน ICU บอกลูกว่า ให้เจ้าหน้าที่ทำบ้างนะ ลูกได้แต่ยิ้มแล้วคิดในใจว่า นี่เป็นโอกาสที่เหลืออยู่ไม่มากแล้วที่ลูกจะได้ทำให้พ่อ แล้วลูกก็รู้ว่าพ่อกำลังให้โอกาสนั้นแก่ลูก ทุกวันเมื่อเรามาเยี่ยมพ่อ น้องจะเป็นคนบอกพ่อว่าวันนี้วันที่เท่าไร เวลาอะไร แล้วก็สวดมนต์ให้พ่อฟังทุกวัน พวกเรารู้ว่าพ่อได้ยินทุกอย่างที่เราพูด เราเปิดเพลงที่พ่อชอบให้พ่อฟังด้วย เมื่อเราอาบน้ำให้พ่อเสร็จในตอนเช้า เราก็กลับลงไปจากตึก แล้วไปใส่บาตร เพราะโดยปกติแล้วพ่อชอบทำบุญใส่บาตร เข้าวัดเป็นประจำอยู่แล้ว

ในขณะที่พ่อป่วยอยู่นั้น มีสิ่งหนึ่งที่ลูกรู้สึกหนักใจก็คือ ลูกจะทำอย่างไรให้คนในครอบครัวได้เข้าใจถึงการดำเนินของโรค และสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับพวกเราในระยะเวลาอันใกล้นี้ แม่และน้องซึ่งอยู่กับลูกตลอดเวลา

รับรู้เข้าใจ และสามารถยอมรับได้ถ้าพ่อจะจากไป แต่ญาติพี่น้องของพ่อและแม่ ทั้งย่า ลุง ป้า น้า อา ยังอยู่ในระยะปฏิเสธ ทุกคนคาดหวังว่าอาการของพ่อจะดีขึ้น และพ่อจะต้องหาย มีหลายคนบอกลูกว่าทำไมไม่พาพอไปโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ ลูกอยากจะบอกพวกเขาว่าแค่เพียงลูกพาพ่อลงมาทำ CT Scan ความดันโลหิตของพ่อก็ต่ำลงแล้ว ลูกก็ได้แต่ยืนยันกับทุกคนว่าที่นี่เป็นโรงพยาบาลที่ดีที่สุด และสมองของพ่อก็เสียหายมากจากเลือดที่ออก พ่อคงจะไม่ไหว สิ่งนี้ทำให้ลูกเข้าหน้าญาติพี่น้องไม่ติด แต่แม่ให้กำลังใจตลอดเวลาว่าลูกทำดีที่สุดแล้ว เมื่อพี่พยาบาลที่สนิทกับลูกได้รับรู้ถึงความไม่เข้าใจกันในครอบครัว พี่เขาจึงรับอาสาที่จะช่วยให้ข้อมูลแก่คนอื่นๆ ในครอบครัวเป็นระยะๆ และคอยให้กำลังใจและสนับสนุนในสิ่งที่ลูกทำ

ต่อมาตัวของพ่อเริ่มเหลืองขึ้นมีอาการบวมทั้งตัว ลูกก็รู้แล้วว่าตับและไตของพ่อเริ่มไม่ไหวแล้ว ความดันโลหิตของพ่อเริ่มต่ำลงเรื่อยๆ ลูกสวดมนต์ให้พ่อฟังและให้พ่อระลึกถึงพระรัตนตรัย ลูกกระซิบบอกพ่อไปเรื่อยๆ ไปจนวินาทีสุดท้าย พ่อจากไปอย่างสงบและมีรอยยิ้มให้กับลูก พ่อคะลูกได้ส่งเทพบุตรกลับคืนสรวงสวรรค์แล้ว พ่ออยู่บนนั้นคงกำลังมองดูลูกอยู่ บททดสอบที่พ่อให้กับลูกทำให้ลูกสามารถนำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายและครอบครัว ทำให้ลูกเข้าใจความรู้สึกของครอบครัวที่กำลังจะสูญเสีย ลูกได้ให้กำลังใจและดูแลครอบครัวผู้ป่วยให้ก้าวผ่านสิ่งนั้นมาได้หลายครอบครัวแล้วนะคะ ลูกให้ความมั่นใจ

แก่ผู้ป่วยและครอบครัวถึงอาการทุกข์ทรมานที่คุกคามผู้ป่วยนั้น อาการบางอย่างเราสามารถช่วยกันจัดการได้ โดยลูกได้ร่วมแรงร่วมใจกับทีมสหสาขาวิชาชีพในการจัดการอาการที่เกิดขึ้น เช่น อาการปวดซึ่งพบได้มากที่สุด หากมีกรณีที่มีความขัดแย้งภายในครอบครัวของผู้ป่วย ลูกก็ช่วยเหลือให้ครอบครัวกลับมาปรับความเข้าใจกันก่อนที่ผู้ป่วยจะเสียชีวิต ผู้ป่วยบางคนยังกล่าวกับลูกว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับเขานี้เป็นธรรมดาของชีวิต หลายๆ ครอบครัวโทรศัพท์มาขอบคุณลูก ที่ช่วยให้ครอบครัวของเขาก้าวผ่านความสูญเสียได้

สิ่งที่ลูกได้รับมาทั้งหมดนี้ เป็นแรงบันดาลใจที่มาจากพ่อทั้งสิ้น ลูกสัญญากับพ่อนะคะว่าลูกจะทำสิ่งเหล่านี้ต่อไป แต่ถ้าวันใดเกิดท้อ ลูกจะคิดถึงพ่อ เพื่อสร้างกำลังใจที่จะทำให้ลูกก้าวเดินต่อไปและสร้างระบบการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายให้ดียิ่งขึ้น ขอบพระคุณพ่อมากนะคะ รักพ่อค่ะ

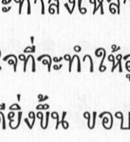

กำลังใจ

โสภิตา โสภณ
หน่วยตรวจรังสีรักษา โรงพยาบาลศิริราช

"อยากขอบคุณตัวเอง ขอบคุณลมหายใจ ที่วันนี้ยังมีชีวิตอยู่" อาจไม่ใช่นิยาย

แต่มันคือชีวิตจริงที่เกิดขึ้นกับตัวเอง

เสี้ยวหนึ่งของชีวิตไม่คิดมาก่อนพยาบาลที่มีหน้าที่ดูแลผู้ป่วย จะกลับกลายมาเป็นผู้ป่วยเสียเองด้วยโรคที่อันตรายคุกคามถึงชีวิต นั่นคือ "เนื้องอกในสมอง" ครั้งเมื่อ พฤษภาคม ปีที่แล้ว ดิฉันมีอาการตามัว ปวดหัวบ่อยครั้ง และเริ่มจะหนักขึ้นเรื่อยๆ จึงตัดสินใจพบแพทย์ และจากการวินิจฉัยได้พบว่าดิฉันมีอาการเนื้องอกในสมอง ต้องได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดเปิดกะโหลกเพื่อเอาก้อนเนื้องอกออก ความฝัน แรงกาย แรงใจ ทุกอย่างพังทลายดับวูบในชีวิต แต่มีครอบครัวที่ทำให้ดิฉันตระหนักกับตัวเองว่าต้องดูแลพวกเขาและทุกๆ คนที่ดิฉันรักให้นานที่สุด เพราะฉะนั้นดิฉันอาจท้อได้ แต่จะไม่ถอยชีวิตเกิดมาแล้วต้องสู้

ก่อนการผ่าตัด แพทย์ให้ข้อมูลแก่ดิฉันและครอบครัวว่า การผ่าตัดอาจมีผลข้างเคียงถึงขั้นพิการหรืออันตรายถึงชีวิต แต่สามารถฟื้นฟูได้

ทุกคนต่างให้กำลังใจแก่ดิฉันอย่างล้นหลาม ทำให้ดิฉันมีแรงฮึดสู้ และตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด

การผ่าตัดผ่านพ้นไปด้วยดี แต่สภาพหลังการผ่าตัดดิฉันไม่สามารถช่วยตัวเองได้ เนื่องจากสภาพของบาดแผล และอาการแทรกซ้อน ต้องกลายเป็นคนที่พึ่งพาคนอื่น เช่น การรับประทานอาหาร แม่ก็ต้องคอยป้อนข้าวป้อนน้ำให้ เพราะกล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง ไม่สามารถตักอาหารเองได้เลย หลังขับถ่ายอุจาระปัสสาวะก็ไม่สามารถทำความสะอาดได้เอง เดินไม่ได้ พูดไม่ชัด เหมือนกลับไปเป็นเด็กทารกใหม่อีกครั้ง

จากสภาพดังกล่าว ดิฉันรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง หมดกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป บางเวลาดิฉันแอบร้องไห้ เพราะสงสารแม่ที่คอยดูแลตลอดเวลาเป็นเวลาเกือบ 2 เดือน การดูแลผู้ป่วยผ่าตัดสมองไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ทุกวันจะมีเพื่อนๆ ร่วมงานชาวศิริราช มาให้กำลังใจเป็นการเสริมพลังอย่างต่อเนื่องตลอดการรักษา การรักษามีกิจกรรมกับทีมฟื้นฟู ทั้งนักกายภาพบำบัด นันทนาการบำบัดและนักจิตวิทยา ทำให้ดิฉันมีความหวัง มีพลังที่จะฟื้นฟูตัวเอง อย่างน้อยครั้งหนึ่งพยาบาลคนนี้ได้มีโอกาสได้เรียนรู้ภาวะการเป็นผู้ป่วยที่ต้องมีคนดูแล ส่งผลให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี และสามารถนำมาปรับใช้เพื่อช่วยเหลือตอบแทนสังคมต่อไป

ในขณะที่ดิฉันอยู่ในภาวะเฉียดความเป็นความตาย ตะเกียกตะกายสู้เพื่อความอยู่รอด แต่สุดท้ายด้วยความรัก ความผูกพัน และการส่งใจ

ถึงกันอย่างดี ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เหนือความคาดหมายขึ้น ดิฉันสามารถฟื้นตัวดีขึ้นรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ จนสามารถกลับมาใช้ชีวิตเป็นพยาบาลที่ทำหน้าที่แก่สังคม

ขอบคุณกำลังใจที่เป็นสิ่งสำคัญที่หาซื้อไม่ได้ แต่เป็นสิ่งสำคัญที่คอยผลักดันให้ดิฉันสามารถพลิกผันชีวิตให้อยู่ในสังคมได้ต่อไป และจากนี้ ดิฉันตั้งใจจะตอบแทนสังคมโดยสร้างความหวังและกำลังใจให้แก่บุคคลที่เป็นทุกข์ทุกคน

ในวันที่สูญเสีย แต่ไม่เสียศูนย์

สมใจ แป้นแก้ว
โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช

ดิฉันเป็นพยาบาล หัวหน้างานห้องผู้ป่วยหนัก อายุรกรรม เรื่องนี้เป็นหนึ่งในประสบการณ์ที่ดิฉันมีความภาคภูมิใจ ที่ได้ช่วยให้ครอบครัวผู้ป่วย ที่กำลังสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ให้ผ่านพ้นช่วงวิกฤติของครอบครัว สามารถตั้งสติ สร้างความเข้มแข็ง ร่วมกันดูแลผู้ป่วยในช่วงท้ายของชีวิต เพื่อการจากไปอย่างไร้ความห่วงกังวล จากไปอย่างสมศักดิ์ศรี

ช่วงต้นปีที่ผ่านมาดิฉันได้ดูแลผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน ผู้ป่วยรับราชการทหาร อายุ 55 ปี ไม่มีประวัติโรคประจำตัว มีบุตรสาวสองคน คนแรกอายุ 26 ปี เป็นพนักงานบริษัท คนที่สองกำลังเรียนอยู่ชั้น ม. 5 ภรรยามีอาชีพทำอาหารกล่องตามสั่งส่งตามบ้านพักและงานประชุม ผู้ป่วยเจ็บแน่นหน้าอกร้าวไปแขนซ้าย คลื่นไส้อาเจียน เหงื่อออกท่วมตัว เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เวลา 22.00น. หลังได้ยาละลายลิ่มเลือด ผู้ป่วยอาการทั่วไปดีขึ้น ความดันโลหิตอยู่ในเกณฑ์ปกติเพียงแต่ยังอ่อนเพลียอยู่

เช้าขึ้นดิฉันเดินเข้ามาในหน่วยงาน ขณะนั้นเป็นเวลา 07.50 น. เห็นน้องเวรดึกกำลังช่วยฟื้นคืนชีพ ดิฉันรีบเดินเข้าไปสังเกตอยู่รอบนอก เห็นน้องโทรศัพท์ตามญาติ จึงคาดเดาว่า ญาติคงยังไม่ทราบว่าผู้ป่วย

หัวใจหยุดเต้น เดี๋ยวเกิดเรื่องแน่นอน น้องพยาบาล มีสีหน้ากังวล... ญาติยังไม่รับสาย มีเสียงพยาบาลแจ้งผลการวัดชีพจร แพทย์หันไปมองที่ Monitor EKG แล้วพูดว่า “มีคลื่นไฟฟ้าหัวใจมาแล้ว แต่ไม่ค่อยดีนะ ต่อเครื่องช่วยหายใจไว้ครับ” หลังต่อเครื่องช่วยหายใจได้ประมาณ 5 นาที ความดันโลหิตวัดไม่ได้ น้องพยาบาล ติดต่อญาติได้แล้ว ได้ยินเสียงแจ้งญาติว่า “ ขณะนั่งทานอาหารเช้า บ่นจุกอก และเกร็งตาค้าง แพทย์และพยาบาลได้ช่วยกันฟื้นคืนชีพ แต่อาการยังไม่ดีขึ้น คุณป้ารีบมาโรงพยาบาลนะคะ”

เวลาผ่านไป 15 นาที มีหญิงวัยกลางคนร้องไห้เสียงดัง รีบเดินหน้าตาตื่นเข้ามา “พี่ทำไมเป็นอย่างงี้ 7 โมง โทรมาบอกว่าดีแล้วไม่เป็นไร ...แล้วพี่ทำไมถึงเป็นอย่างงี้ ใครจะช่วยฉันล่ะ ข้าวกล่องใครจะคอยไปส่ง” แพทย์เดินเข้าไปแจ้งอาการพร้อมทั้งแผนการรักษาที่ให้ไปแล้ว แต่คุณป้าไม่ได้สนใจฟัง ปากพูดพร่ำรำพันถึงสามี ดิฉันรู้สึกหนักๆ ที่ศีรษะและตื้อ ได้แต่ยืนใกล้ๆ คุณป้าและใช้มือลูบแขนเบาๆ แต่พูดอะไรไม่ออกเพราะป้ากำลังเสียใจมาก คู่ชีวิตของแกกำลังจะจากไปในอีกไม่กี่นาทีนี้ ทันใดนั้นมีหญิงสาว...ไม่ใช่สิ! มีสาวหล่อท่าทางมั่นใจ แม้จะไม่เห็นน้ำตา แต่ดิฉันก็สังเกตสีหน้าที่ตระหนกตกใจได้ เธอเดินมาพร้อมเด็กสาวอายุประมาณ 15-16 ปี ซึ่งกำลังร้องไห้ตาแดงก่ำ สาวหล่อ ดิฉันปิ๊ง! ขึ้นมาทันที เจ้าหน้าทุกคนเดินออกจากเตียงไป แพทย์แจ้งอาการผู้ป่วยแล้วก็ออกจากหอผู้ป่วยไป พยาบาลเวรดึกและเวรเช้าเตรียมรับส่งเวร ปล่อยให้ดิฉันยืนอยู่เพียงลำพังที่เตียงผู้ป่วยพร้อมกับญาติ

คุณป้ายังคงร้องไห้คร่ำครวญ ผู้ป่วยไม่รู้สึกตัว หายใจเองไม่ได้ มีแต่เสียงการทำงานของเครื่องช่วยหายใจ ดิฉันเข้าไปจับที่แขนสาวหล่อแล้วลูบเบาๆ พร้อมพูดว่า "น้องเป็นลูกสาวของคุณลุงใช่ไหม?" เธอพยักหน้า ดิฉันถามต่อ "มีพี่น้องกี่คนคะ?" "สองคนค่ะ" เธอตอบ ดิฉันหันไปมองเด็กสาวที่มากับเธอ "คนนั้นน้องใช่ไหมคะ" เธอพยักหน้า ดิฉันจึงยึดสาวหล่อเป็นที่พึ่ง ต้องทำให้เธอปลอบใจแม่เธอให้ได้ ดิฉันบอกเธอว่า "น้องเห็นสภาพคุณพ่อและฟังแพทย์เล่าอาการแล้วพอจะทราบแล้วใช่ไหมคะว่าคุณพ่อคงอยู่ได้อีกไม่นาน พี่ว่าน้องต้องเป็นหลักให้แม่และน้องแทนคุณพ่อแล้วล่ะ น้องต้องเข้มแข็งดูแลน้องสาวและแม่แทนพ่อเพราะมีกันอยู่แค่นี้" แต่ดิฉันว่าเธอเข้มแข็ง หน้าเธอตกใจแต่ไม่มีหยดน้ำตา ผิดกับแม่และน้องของเธอ

เธอพยักหน้ากับดิฉันช้าๆ และเดินเข้าไปกอดแม่ "ตอนนี้น้องไปบอกกับพ่อที่ข้างๆ หูพ่อ ถึงแม้พ่อจะหายใจเองไม่ได้ก็จริงแต่หูท่านยังรับรู้และได้ยินเสียงแม่ร้องไห้ น้องไปบอกพ่อซะว่าไม่ต้องเป็นห่วงแม่และน้อง หนูจะดูแลน้องกับแม่แทนพ่อให้ดีที่สุด" เธอพยักหน้าและเดินไปก้มลงพูดกับพ่อ ดิฉันมองไปที่เธอและนึกในใจด้วยความสลดได้ยินเธอพูดกับพ่อตามที่แนะนำ พูดจบเธอเดินมากอดแม่และน้องพร้อมพูดว่า "แม่อย่าให้น้ำตาหยดลงถูกพ่อนะ พ่อจะเป็นห่วง แกจะไปสบายแล้ว แม่ไม่ต้องกลัว หนูจะดูแลแม่และน้องแทนพ่อเอง" ขณะที่ดิฉันได้ยินเธอพูดกับแม่ ดิฉันต้องหันไปมองทางอื่นถ้ามองเธอและแม่ต้องเสียน้ำตาแน่ๆ เตือนสติตนเองว่าอย่านะ.. และใช้เล็บจิกมือตัวเอง

เวลาผ่านไป 1 ชั่วโมง ดิฉันยังคงยืนอยู่เป็นเพื่อนพวกเขา เมื่อยก็เมื่อย ใจก็ปีติที่เราทำได้ ทำให้สาวหล่อเธอเข้มแข็งได้จริงๆ ดิฉันแนะนำให้เธอโทรศัพท์ หาเพื่อนของพ่อเธอ และให้ช่วยกระจายข่าวเรื่องพ่อเธอ ให้ช่วยแจ้งผู้บังคับบัญชาของพ่อ และแจ้งผู้ที่ว่าจ้างแม่ทำอาหารกล่องซึ่งแม่เธอทำให้ไม่ได้แล้ว ขอให้เพื่อนของพ่อแก้ไขเหตุการณ์ให้เธอและแม่ด้วย ดิฉันมั่นใจว่าเพื่อนๆ พ่อเธอต้องช่วยได้เพราะหน่วยทหารการกระจายข่าวเป็นเรื่องง่าย

เมื่อดิฉันพูดกับเธอจบดิฉันมองสบตาเธอ สัมผัสถึงความรู้สึกขอบคุณ โล่งใจ ที่มีคนช่วยคิด ในขณะที่เธอและแม่ยังคิดไม่ออกจะแก้ไขเหตุการณ์อย่างไร ดิฉันยื่นมือไปจับเธอและบีบมือเธอเบาๆ เธอบีบตอบและปล่อยมือพร้อมกับยกมือไหว้ “หนูขอบคุณพี่มากที่ช่วยหนูและแม่ หนูขออยู่กับพ่อ จนพ่อสิ้นใจได้ไหม” “ได้ค่ะ” ดิฉันรีบตอบพร้อมกับยกเก้าอี้ให้เธอและครอบครัวนั่งเคียงข้างพ่อ.....ได้อยู่ด้วยกันจนวินาทีสุดท้าย แม่เธอหยุดร้องไห้ ก้มลงซบที่แขนสามีมือทั้งสองโอบกอดร่างไร้วิญญาณของสามีไว้อย่างแนบแน่น ภาพที่เห็นสะเทือนจิตใจ แต่ทุกๆ ครอบครัวต้องประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง

อกเขาอกเรา ดิฉันได้แต่คิดในใจ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความภูมิใจที่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ เป็นความอิ่มใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในภาวะที่เกิดการสูญเสีย หลายคนเศร้าโศกเสียใจหมดอาลัยในชีวิต “ดิฉันดีใจที่ดิฉันเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ช่วยให้ครอบครัวนี้เมื่อเกิดความสูญเสียแล้วไม่เสียศูนย์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช
Siriraj Palliative Care Center

เว็บไซต์ http://www1.si.mahidol.ac.th/Palliative

เบอร์โทรศัพท์ 02-4199679 หรือ 02-4199680

กองทุนศูนย์บริรักษ์ ศิริราช D002918

ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช
Siriraj Palliative Care Center

ศูนย์บริรักษ์ ศิริราช : 024199679,024199680
http://www1.si.mahidol.ac.th/palliative
"ผู้ออกแบบปก บริษัท ต้นไทร ครีเอชั่น จำกัด"
โทร. 02-713-6814